

«Jeg ville jo egentlig ikke flytte».

Fosterhjemsrådgiveres forståelse av utilsiktede flyttinger.

Anders Ulven Blækkerud

SBV5910 Masteroppgave i barnevern

OsloMet – storbyuniversitetet

Fakultet for samfunnsvitenskap

Oslo, Våren 2023

Sammendrag

Denne masteroppgaven handler om utilsiktet flytting fra fosterhjem. Formålet med oppgaven har vært gjennom en kvalitativ studie, forsøke å fremskaffe kunnskap om hva som kan være årsaken til at det blir en utilsiktet flytting og hva som kan bidra til å skape en stabil omsorgssituasjon for barn ved plassering i fosterhjem. Videre er målet å bruke denne kunnskapen i fosterhjemsarbeidet slik at barnevernstjenesten har større mulighet til å gi disse sårbare barna en trygg, god og stabil omsorgsbasis.

Som metode har jeg brukt kvalitativ metode og foretatt en tematisk analyse. Oppgaven er basert på intervjuer av fire rådgivere fra evalueringsteamet i fosterhjemtjenesten. Alle disse fire rådgiverne har som oppgave å veilede fosterhjem og intervjuer fosterforeldre som har opplevd utilsiktede flyttinger fra sine fosterhjem, samt og utarbeidet en evalueringsrapport. De har fulgt opp fosterhjem rundt på hele Østlandet og sitter med mye kunnskap om hva som kan være årsaken til en utilsiktet flytting og hva som kan gjøres annerledes for å redusere antall utilsiktede flyttinger.

Forskning viser at et høyt antall barn som flytter i fosterhjem opplever en eller flere utilsiktede flyttinger fra fosterhjem til fosterhjem etter første plassering. En samlet litteratur om temaet forteller at det er mellom 20% og 50% av alle fosterhjemsplasseringer som ender med utilsiktede flyttinger (Backe-Hansen et al., 2013). Det er svært bekymringsfullt at disse sårbare barna som har vært utsatt for omsorgssvikt i sitt eget hjem må oppleve denne ustabiliteten igjen i et fosterhjem og de belastninger det fører med seg. Barnevernstjenesten plasserer barn og unge i fosterhjem med tanke på at de skal få gode og trygge oppvekstvilkår slik hensikten er etter barnevernsloven (Barnevernsloven, 2021, § 1-1, 2, ledd.).

Det å bli fosterhjem er et viktig og krevende samfunnsoppdrag, og det må være gjennomtenkt før man tar på seg et slikt oppdrag. Når en familie bestemmer seg for å bli fosterforeldre så sier de samtidig ja til å åpne opp hjemmet sitt for det offentlige og forplikter seg til å samarbeide med det som i mange tilfeller kan være mange samarbeidspartnere. Fosterforeldre gjør en kjempejobb og bidrar ved å ha omsorgen for et fosterbarn og ivareta barnet for det offentlige, fosterforeldre er helt avgjørende i fosterhjemsarbeidet og det er et massivt ansvar de tar på seg på vegne av samfunnet. Her

følger barnevernsloven sin definisjon av hva et fosterhjem er: Med fosterhjem menes private hjem som ivaretar omsorgen for barn på grunnlag av vedtak etter denne loven (Barnevernsloven, 2021, § 9-1).

Alle barn som blir plassert i fosterhjem trenger en familie som kan være en trygg og stabil omsorgsbasis i deres oppvekst, men det er ikke gitt at barnet blir ivaretatt på en best mulig måte. Det er dessverre slik at det som er ment å skulle bedre barnets oppvekstvilkår kan i mange tilfeller bli nok en belastning. Backe-Hansen et al. (2013) sier at utilsiktede flyttinger er et problem innen fosterhjemsomsorgen. Det man regner som utilsiktede flyttinger, kalles ofte brudd eller sprekke. Dette handler om barn eller ungdom som må flytte brått fra sine fosterhjem, og på måter som kan øke faren for traumatisering. Det er også studier som viser at når det først er foretatt en utilsiktet flytting er det større sjans for at det blir flere flyttinger senere. For noen av de barna og ungdommene som må flytte hyppig minsker ofte livskvaliteten og problemene forsterkes og mulighetene for å greie seg godt som voksen reduseres (Backe-Hansen et al., 2013). Backe-Hansen, (2009) sier også at en utilsiktet flytting kan defineres som at en plassering avsluttes plutselig og uforutsett og uten at den er planlagt.

Denne oppgaven gir en kunnskap om at det er mange komplekse og sammensatte faktorer i arbeidet med fosterhjem. Oppgaven sier noe om at det som oftest er flere forskjellige faktorer som ligger til grunn for at det blir en utilsiktet flytting, det er sjelden det er en enkelt grunn til at det skjer.

Forord.

Arbeidet med masteroppgaven har vært krevende og skriveprosessen har vært som å kjøre berg og dal-bane, men det skal sies at det også har vært en utrolig lærerik prosess.

Med to jobber og barn annenhver uke er det ikke alltid like lett å finne motivasjon til å skrive. Jeg er glad for at jeg fulgte rådet om å skrive om noe som interesserer meg. Det har nok gjort det noe lettere. Det har også gitt meg mulighet til å fordype meg i ett tema innenfor barnevernfeltet som jeg er veldig opptatt av. Jeg har jobbet i mange år med oppfølging av fosterhjem og har erfaring med barn som har måttet flytte utilsiktet fra sine fosterhjem.

Nå er jeg endelig ferdig, og det tror jeg mine barn er glade for. Jeg vil få takke mine tre barn som har vært veldig omtensomme og medgjørlige. Jeg vil også takke min ekskone, som har lagt til rette med å ha barna ekstra, når jeg har trengt ro for å skrive.

Det er også på sin plass å gi veilederen min, Marianne Buen Sommerfeldt en stor takk for gode og meningsfulle tilbakemeldinger og for å passe på at jeg er på rett spor i skriveprosessen, jeg hadde ikke greid dette uten din hjelp.

Ikke minst vil jeg takke mine informanter altså rådgiverne i evalueringsteamet til fosterhjemtjenesten som tok seg tid til å stille opp på intervju og svare på mine spørsmål. De hadde alle lang fartstid i sin jobb og delte villig av sine erfaringer og kunnskap de sitter med. Dette gav igjen meg veldig mye verdifull kunnskap, som var helt avgjørende for å få denne oppgaven gjort på en troverdig måte

Takk også til dere kollegaer som har støttet meg i denne utfordrende tiden. Jeg har nok ikke alltid vært like tilgjengelig disse årene, men det har dere hatt forståelse for.

Til slutt vil jeg takke min leder Øystein Einarsen som har vært veldig imøtekommende og forståelsesfull i dette masterløpet over tre år, og lagt til rette for at jeg skulle greie å gjennomføre dette studiet. Han har også hjulpet meg med korrekturlesing.

Oslo, mai 2023

Anders Ulven Blækkerud

Innhold

Sammendrag	2
Forord.....	4
1.0 Innledning.....	7
1.1 Barn i fosterhjem - hva sier tallene	7
1.2 Bakgrunn for valg av tema.....	9
1.3 Barnevernets arbeid og lovgrunnlag.....	11
1.4 Problemstilling.....	16
1.5 Forskningsspørsmål og avgrensning.....	17
1.6 Disposisjon over oppgaven.....	17
2.0 Tidligere forskning	17
2.1 Forståelse av fosterbarnets utfordringer.....	18
2.2 Omfang og mulige årsaker til flyttinger.....	19
2.3 Tett oppfølging for å hindre utilsiktede flyttinger fra fosterhjem.....	22
2.3.1 Årsaker til utilsiktede flyttinger	23
2.3.2 Oppfølging av fosterforeldre	25
2.3.3 Konklusjoner etter evaluering av intensivpakken	25
3.0 Teorikapittel	28
3.1 Tilknytningsteori.....	28
3.1.1 Bowlby	28
3.1.2 ABCD modellen for tilknytning.....	30
3.2 Urie Bronfenbrenner sin utviklingsøkologiske modell	32
3.3 Anerkjennelsesteori	35
4.0 Metodekapittel.....	39
4.1 Forskningsplan.....	39
4.2 Kvalitativ metode	40
4.3 Rekruttering.....	41
4.4 Intervjuform	42
4.5 Opptaker.....	43
4.6 Transkribering:	43
4.7 Analyse	44
4.8 Validitet	47
4.9 Reliabilitet.....	48
4.10 Mulige etiske utfordringer.....	48
5.0 Presentasjon av funn.....	50
5.1 Fosterforeldrenes erfaringer av samarbeidet med barnevernstjenesten	51

5.1.1 Oppfølging av fosterhjemmene.....	51
5.1.2 Samarbeid og anerkjennelse	53
5.2 Fosterforeldrenes forståelser av hvordan fosterbarnets utfordringer har betydning i familiens dynamikk.	55
5.2.1 Endring og belastninger i fosterfamilien	55
5.2.2 Fosterforeldrenes forståelse av fosterbarnets utfordringer.	57
5.3 Hva kan motvirke utilsiktede flyttinger	61
5.3.1 Veiledning.....	61
5.3.2 Frikjøp og avlastning.....	63
6.0 Drøfting.....	65
6.1 Fosterforeldrenes erfaringer av samarbeidet med barnevernstjenesten.	65
6.2 Fosterforeldrenes forståelser av hvordan fosterbarnets utfordringer har betydning i familiens dynamikk	67
6.3 Hva kan motvirke utilsiktede flyttinger	70
7.0 Konklusjon	73
7.1 Oppsummering og implikasjoner for praksis	73
7.2 Implikasjoner for forskning	76
8.0 Referanser	77
9.0 VEDLEGG.....	80
9.1 Tilbakemelding på meldeskjema – NSD	80
9.2 Forespørsel om deltakelse i forskningsprosjekt med samtykke	83
9.3 Intervjuguide, Rådgivere i fosterhjemstjenesten.....	86

1.0 Innledning

I dette kapitlet vil jeg presentere noe statistikk som er hentet fra fosterhjemstjenesten. Tallene er fra 2021 og viser litt av omfanget av barn som trenger oppfølging og hvor mange som blir plassert årlig og hvor mange som må flytte. Jeg vil videre presentere bakgrunnen for valg av tema og redegjøre for hva en utilsiktet flytting er, hva som er barnevernet sin oppgave og hva som er mitt formål med oppgaven. Videre vil jeg redegjøre for oppgavens problemstilling og til slutt vil jeg gi en oversikt over oppgavens oppbygging.

1.1 Barn i fosterhjem - hva sier tallene

Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet (Bufdir, 2023) meddeler at i løpet av 2021 gikk barnevernstjenesten gjennom Ca. 53 468 bekymringsmeldinger. Om lag 66% av barna med barnevernstiltak ved utgangen av 2021 mottok hjelpetiltak i hjemme og omtrent 34% av barna med barnevernstiltak var plassert utenfor hjemmet. Ca. 84% av disse igjen var plassert i fosterhjem. Om lag 30% av barna i fosterhjem bor i et fosterhjem i familie eller nære nettverk. Bare omtrent. 8% av alle barn som er plassert utenfor hjemmet bor i barnevernsinstitusjon (Bufdir, 2023).

Det var 8 883 barn (fra 0 år til og med 17 år) som bodde i fosterhjem ved utgangen av 2021. Disse 8 883 barna utgjorde 34% av alle barn med tiltak fra barnevernet. Det har vært en nedgang på plasseringer utenfor hjemmet på 21% siden 2016. Denne nedgangen skyldes ulike forhold som for eksempel at det ikke kommer så mange enslige mindreårige flykninger som barnevernet må plassere nå. Færre akutt plasseringer, og en generell nedgang av omsorgsovertakelser i barnevernet. Dette kan være på grunn av at det kommunale og statlige tiltaksapparatet i større grad lykkes med å sette inn omsorgsendrende og kompenserende tiltak som er mer presise når barnet bor hjemme. En annen forklaring kan være at det har blitt en høyere terskel for å flytte barn fra hjemmet fordi barnevernstjenesten har fått mer forståelse og erfaring om hvor traumatisk en flytting kan være for barnet. Dette er alle bidrag som gjør at behovet for å flytte barnet ut av hjemmet blir mindre. Denne nedgangen i fosterhjems plasseringer er bare i såkalt ordinære fosterhjem, altså ikke plasseringer i slekt og nettverk som har økt med 7% siden 2013 og utgjorde ved utgangen av 2021 ca. 30% av alle fosterhjems plasseringer (Bufdir, 2023).

Av disse 8 883 barna mellom 0-17 år som ble plassert utenfor hjemmet er det hele 84% som blir plassert i fosterhjem, dette utgjør nesten 1% av alle barn mellom 0-17 år som bor i Norge.

Antall barn som var plassert i barnevernsinstitusjoner ved utgangen av 2021 var altså ca. 8% noe som utgjør litt i underkant av 1000 stykker av alle barn eller unge som er plassert utenfor hjemmet. Det har vært en reduksjon av institusjonsplasseringer og en økning av fosterhjems plasseringer, noe som er en følge av en tilsiktet politikk på området. Det vil si at terskelen har de siste årene steget for at man skal kunne få en institusjonsplassering. Barnevernsinstitusjon er nå mer forbeholdt de barn og unge som har store utfordringer og som krever en mer systematisk og spesialisert oppfølging enn det man vanligvis kan tilrettelegge for i et fosterhjem (Bufdir, 2023).

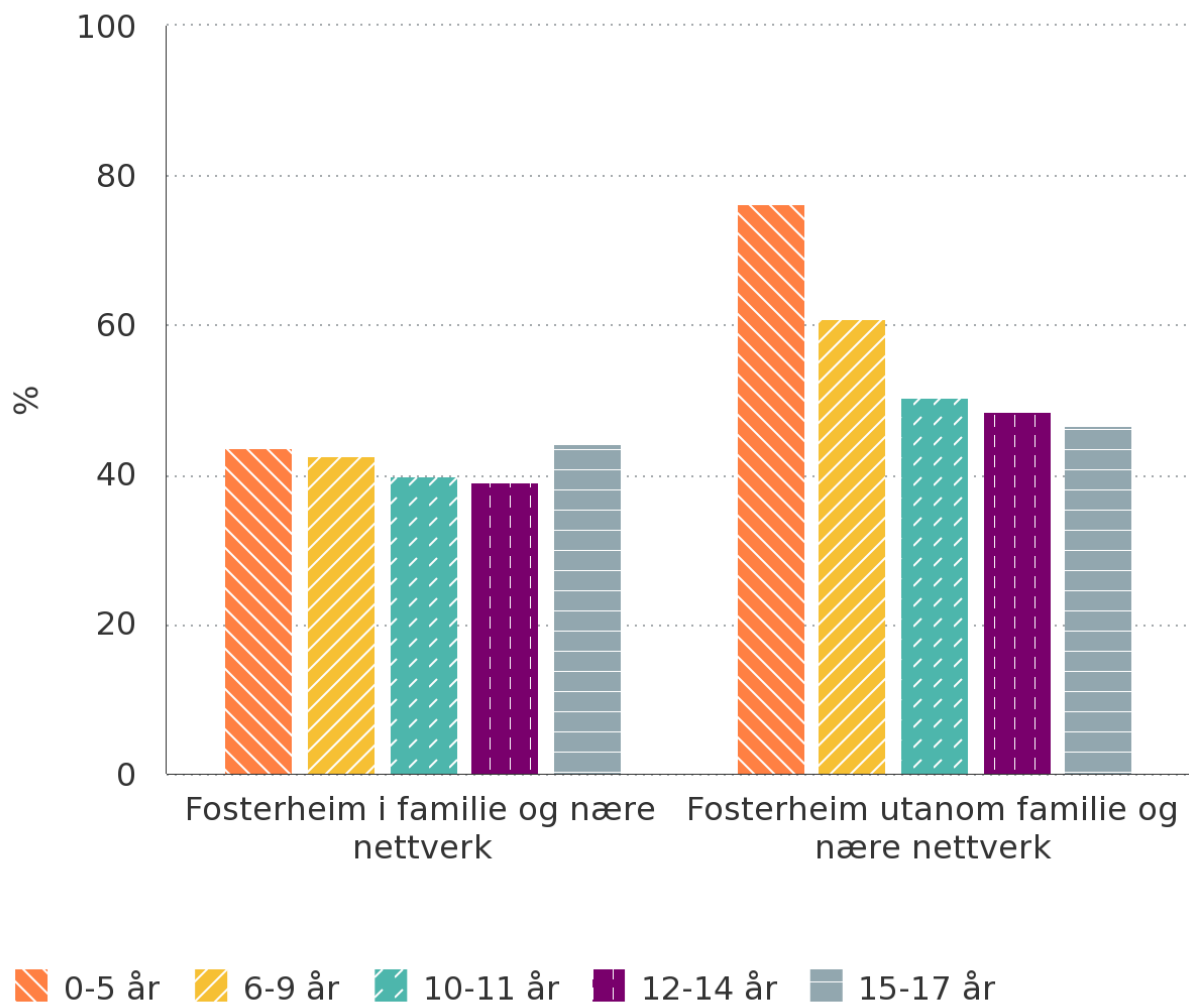
Antall flyttinger for barn i fosterhjem.

Omtrent halvparten av de barna som bor i fosterhjem har blitt flyttet en gang eller mer etter at de ble plassert i sitt første fosterhjem, og da regnes ikke flytting fra eventuelle beredskapshjem med. Det er det første året etter plassering i fosterhjemmet det er størst risiko for flytting, dette er uavhengig av alder (Bufdir, 2023).

Bufdir (2023) viser til tall fra Statistisk sentralbyrå (2020) som viser at fosterbarn som flytter fra fosterhjemmet minst en gang etter første plassering, flytter i gjennomsnitt 1,6 ganger det første året. Det vil si at fosterbarnet flytter mellom en og to ganger det første året det bor i fosterhjem. Tallene viser også at fosterbarn som er plassert i fosterhjem hos familier som de har tilknytning til fra før, ikke flytter så mange ganger det første året de bor i fosterhjemmet enn de som bor ordinære fosterhjem utenfor familie eller nettverk. Tallene viser faktisk at det er en differanse på 12% på disse forskjellige plasseringene, 42% mot 54% (Bufdir, 2023).

Alder har mye å si i forhold til hvor stor forskjellen mellom ordinære fosterhjem og fosterhjem i familie og nettverk. Bufdir (2023) henviser til modellen under som viser andelen barn/ungdom som har opplevd minst én flytting etter første flytting i fosterhjem i forhold til alder og type fosterhjem i 2020:

Flyttinger fra fosterheim

(Bufdir, 2023).

1.2 Bakgrunn for valg av tema.

Jeg har arbeidet i barnevernet i over 26 år og sett hva utilsiktede flyttinger kan gjøre med allerede sårbare barn og ungdom. Jeg har jobbet 15 år på ulike barnevernsinstitusjoner og sett barn og ungdom som har kommet til oss etter brudd i fosterhjem eller andre institusjoner.

Jeg arbeidet på en privat institusjon i starten av min karriere, der vi fikk inn mange «tøffe» ungdommer som hadde store atferds-utfordringer og som ofte hadde blitt flyttet mange

ganger før de ble plassert på den institusjonen jeg arbeidet. Jeg husker spesielt godt en gutt, han var 15 år og hadde flyttet 14 ganger de siste to årene. Da han kom til oss så sa han:

«Jeg skal ikke være her så lenge jeg, jeg bare knuser noen ruter så blir jeg flyttet»

Jeg husker vi fortalte han at uansett hvor mange ruter du knuser så skal du være hos oss. Han trodde nok ikke så mye på det som ble fortalt, og som forventet ble det en del ruteknusing og utagerende atferd. Det var tøft å stå i, men vi avviste ikke gutten. Vi avviste handlingene hans og fortalte han at å knuse ruter ikke var lov. Vi prøvde å gi han andre alternativer og være mer forkant når vi forsto at ting kunne bli vanskelig for han. Det tok lang tid før atferden hans ble roligere, og han skjønnte at han ikke kom til å bli flyttet. Det var veldig fint å se hvordan denne gutten gradvis ble roligere. Han ble værende på denne institusjonen til han ble 18 år og da han ble utskrevet takket han de som jobbet der for at vi ikke hadde gitt han opp, som han sa.

Jeg kan forstå denne avvisningen og atferden ut ifra at han hadde flyttet så mange ganger og hadde mistet troen på at noen ville ha han. Ved å ha en slik atferd var det han som på en måte bestemte og fremprovoserte flyttinger før han rakk å få noen nære relasjoner, fordi han var redd for å miste noen han var blitt glad i.

De siste 11 årene har jeg arbeidet i kommunal barnevernstjeneste og er fagleder for omsorgsteamet, altså de barna og ungdommene vi har tatt over omsorgen for og som nå bor i fosterhjem eller institusjon. Jeg har dessverre opplevd noen utilsiktede flyttinger fra fosterhjem i denne jobben også.

Jeg er stolt over å arbeide i barnevernet og er opptatt av at alle barn skal ha det bra. Jeg brenner nok litt ekstra for de barna vi har overtatt omsorgen for og som har blitt plassert utenfor hjemmet. Dette er den største inngripen vi i barnevernstjenesten kan gjøre i en familie, og jeg har alltid vært veldig opptatt av at disse barna skal ha en så stabil og trygg oppvekst som mulig, slik at de skal få oppleve en så god som mulig livskvalitet mens de er plassert, og videre i voksenlivet.

Jeg valgte derfor å skrive masteroppgave om utilsiktede flyttinger fra fosterhjem for å prøve å finne ut hva som kan være årsaken til at det skjer, og forsøke å finne ut hva vi kan gjøre for å redusere risikoen for utilsiktede flyttinger.

Min forforståelse til at det kan bli utilsiktede flyttinger var at fosterhjemmene ikke får god nok oppfølging av barnevernstjenesten. Jeg mener det er viktig å ta godt vare på fosterhjemmene våre og håper at denne oppgaven ville vise oss at min forforståelse ikke stemmer. Malterud (2013) sier at forforståelsen er den oppfattelsen og forståelsen av temaet jeg som forsker bringer med meg inn i forskningsprosjektet før oppstart.

1.3 Barnevernets arbeid og lovgrunnlag.

Barnevernstjenesten har et stort ansvar for å bidra til at barn og unge får en stabil og trygg oppvekst. Barnevernstjenesten sine oppgaver er mange og komplekse, alt fra forebyggende arbeid til omsorgsovertakelse. Barnevernstjenesten forvalter barnevernsloven og ifølge barnevernsloven (2021, § 1-1) er Lovens formål å ivareta de barna og ungdommene som har det så vanskelig at det går ut over deres helse og utvikling. Loven skal se til at disse barna får nødvendig hjelp, omsorg og beskyttelse til rett tid. Loven skal også sørge for at barn og unge blir møtt med trygghet, kjærlighet og forståelse og bidra til at barn og unge for gode og trygge oppvekstvilkår (Barnevernsloven, 2021, § 1-1).

Når barnevernstjenesten vurderer at et barn ikke får tilstrekkelig omsorg og beskyttelse på grunn av hjemmeforholdene skal barnevernstjenesten tilby frivillig hjelpetiltak etter barnevernsloven (2021, § 3-1). Denne paragrafen sier at når barn har særlig behov for hjelp på grunn av omsorgssituasjonen eller atferd, så skal barnevernstjenesten tilby og sette i gang hjelpetiltak som kan hjelpe foreldre og barn. Disse hjelpetiltakene skal være på en måte som møter barnet og foreldrenes behov og skal bidra til en positiv endring for barnet eller familien (Barnevernsloven, 2021, § 3-1).

Noen ganger er det ikke mulig å sette inn hjelpetiltak som skaper noen positiv endring for barnet eller familien. Barnevernstjenesten kan da fremme sak for Barneverns- og helsenemnda som igjen kan fatte vedtak om omsorgsovertakelse etter (Barnevernsloven, 2021, § 5-1).

Når barnevernstjenesten får omsorgen for et barn så er det mest vanlige plasseringsalternativet fosterhjem. Det kan være plassering i et ordinært fosterhjem eller et fosterhjem i slekt og nettverk. Institusjon er også et plasseringsalternativ, men det har i

mange år nå vært et ønske både fra faglig og politisk hold om at flere barn skal kunne vokse opp i fosterhjem (Backe-Hansen et al., 2013). Barnevernstjenesten skal vurdere om det er noen i familie eller nære nettverk som er aktuelle som fosterhjem, dersom barnet skal bo i fosterhjem (Barnevernsloven, 2021, § 5-3, 3. ledd).

Fosterhjem er et privat hjem som får omsorgen for et barn eller ungdom i en kortere eller lengre periode. Noen ganger er det påkrevd med fosterhjems plassering over flere år fordi at de av ulike grunner ikke kan bo hos sine foreldre. I barnevernsloven § 9-2 som omhandler de rettighetene barn har under et fosterhjemsopphold står det blant annet at fosterhjemmet skal gi fosterbarnet forsvarlig omsorg og behandle det hensynsfullt og med respekt og integritet. Om det er personlige spørsmål skal barnet kunne bestemme dette selv, om det er mulig ut ifra plasseringens formål og om barnet får forsvarlig omsorg. Det skal legges vekt på barnets alder og modenhet (Barnevernsloven, 2021, § 9-2).

Barnevernstjenesten skal alltid vurdere om foreldrene kan få tilbake omsorgen. I barnevernsloven (2021, § 8-3, 3. ledd) står det at barnevernstjenesten skal tilrettelegge for at foreldrene skal kunne få igjen omsorgen for barnet om ikke dette går ut over barnet. Det innebærer at det skal gjennomføres en regelmessig og systematisk vurdering av barnevernstjenesten på om en kan oppheve vedtaket om omsorgsovertakelse eller om det er påkrevet med endring av tiltaket (Barnevernsloven, § 8-3, 3 ledd).

Barnets beste skal være et grunnleggende hensyn i alt barnevernsfaglig arbeid, også når barnevernstjenesten skal plassere et barn eller en ungdom i fosterhjem skal det legges avgjørende vekt på hensynet til barnets beste. Ifølge barnevernsloven (2021, § 1-3) skal barnets beste være et grunnleggende hensyn når barnevernet tar avgjørelser eller utfører handlinger som berører barnet. Tiltak som barnevernet igangsetter skal være til barnets beste. Hva som er barnets beste varierer fra barn til barn og må derfor vurderes opp mot det konkrete barnet det gjelder. Et viktig moment i vurderingen av barnets beste er hva barnet selv mener (Barnevernsloven 2021, § 1-3).

I saksbehandlerrundskrivet fra Bufdir (2023) står det at i norsk barnevernsrett er hensynet til barnets beste et av de grunnleggende prinsippene. Barnets beste er ifølge FNs barnekomité både et overordnet prinsipp, en saksbehandlingsregel og en selvstendig rett for barnet. Det skal alltid vurderes av barnevernstjenesten om avgjørelser og handlinger er til barnets beste.

Bufdir (2023) viser også til følgende: Barnevernsloven (2021, § 1-3), Menneskerettsloven (1999, vedlegg 8, art. 3) og Grunnlova (1814, § 104) der dette står beskrevet.

Barnets beste vurdering kan ifølge Bufdir (2023) deles opp i tre trinn:

1. **Hva er barnets beste i denne saken?** Momenter som må vurderes kan for eksempel være: Barnets eget syn og meninger, barnets familie og nettverk, barnets identitet, karaktertrekk og egenskaper, barnets sårbarhet, barnets psykiske og fysiske helse, barnets rett til helsehjelp, utdanning m.m., barnets rett til trygghet og omsorg m.m.

Denne oppramsingen er på ingen måte uttømmende, men alle momentene over er mer eller mindre aktuelle sett utfra hvilken situasjon barnet befinner seg i.

2. **Vekting.** Det barnet mener skal det tillegges stor vekt og skal sees på sammen med barnets alder og modenhet, hva spørsmål gjelder, hvor sterke ønsker barnet har, om barnet forstår konsekvensene av ønsket sitt, om barnet har ønsket dette over en lengre periode. Vi må alltid tenke på om det som besluttes gjør situasjonen bedre for barnet.
3. **Dokumentasjon:** Vi må dokumentere innhold vekting og begrunnelse. At barnet skal høres er ikke det samme som å gjøre som barnet vil, det er ikke alltid til barnets beste. (Bufdir, 2023).

Barnevernstjenesten skal alltid godkjenne et fosterhjem før plassering, og må gjøre en individuell vurdering av om fosterforeldrene har de nødvendige forutsetninger for å ta vare på det barnet som skal bo hos dem og ivareta barnets spesielle behov. I Forskrift om fosterhjem (2003, § 3) står det noen generelle krav til de som ønsker å bli fosterforeldrene. Fosterforeldre må ha god vandel og må legge frem uttømmende og utvidet politiattest. Politiattest kreves ikke bare av fosterforeldrene, men av alle over 18 år som bor i husstanden til fosterhjemmet, som for eksempel fosterforeldrenes egne barn, eller besteforeldre. Det kreves også av fosterforeldrene at de må ha en alminnelig god helse, og at de må levere en helseattest. Ellers stilles det som krav til fosterforeldrene om at de skal ha en stabil livssituasjon og god samarbeidsevne og at de har et sosialt nettverk rundt seg med en bolig og økonomi som sikrer fosterbarnet muligheten til livsutfoldelse. Forskriften har også krav til at fosterforeldrene har særlig tid, overskudd og evne til å gi fosterbarnet et trygt og godt

hjem. Det står også at fosterforeldre før fosterbarnet flytter inn skal ha gjennomført opplæring som er i tråd med nasjonale faglige anbefalinger, som for eksempel Solid (Solid har erstattet Pride kursene) (Forskrift om fosterhjem, 2003, § 3).

Bufetat har utviklet Solid som er en ny grunnopplæring som vil gi fosterforeldre bedre opplæring og større trygghet til å stå i fosterhjemsoppdrag. Målet er at alle som skal bli eller allerede er fosterhjem skal ta Solid opplæring, også der det er snakk om familie eller nettverks plasseringer. Solid er først og fremst viktig for å sette fosterforeldrene i stand til å ivareta fosterbarna og gi dem det de trenger, et trygt og godt fosterhjem. Opplæringen tar omtrent tre måneder og består av e-læring, fysiske gruppesamlinger og en vurderingsprosess. Solid har løftet betydningen av barnets foreldre og familie, og barna sine kulturelle rettigheter har fått en mer sentral plass. Barnets rett til medvirkning og rett til samvær med foreldre har også fått en mer sentral plass i opplæringen. Det vil også bli en tilpasset opplæring for de som ønsker å bli fosterhjem i slekt og nettverk, dette er viktig for at flest mulig kan flytte til noen de kjenner fra før (Bufdir, 2023).

Barnevernstjenesten skal følge opp fosterhjemmene med oppfølgingsbesøk minst fire ganger i året. Da skal de snakke med fosterbarnet alene, hvis fosterbarnet vil og de skal snakke med fosterforeldrene. Barnevernstjenesten skal bidra til et samarbeid mellom fosterbarn, fosterforeldre og barnevernstjenesten slik at det blir mest mulig åpenhet. Det anbefales tettere oppfølging av fosterhjemmene med en gang barnet er plassert.

Barnevernstjenesten kan gå ned til to besøk i året, men da må de vurdere at forholdene i fosterhjemmet er gode, fosterbarnet må ha bodd i fosterhjemmet i minst to år og at barnet får medvirke før det tas en beslutning om å redusere oppfølgingsbesøkene. I tillegg til oppfølgingsbesøk er det tilsynsbesøk i fosterhjemmet, minst fire ganger i året.

Tilsynspersonen skal ikke være knyttet til barnevernstjenesten som har plassert barnet, men skal være nøytral og er hovedsakelig fosterbarnets person som har som primæroppgave å ivareta barnet (Forskrift om fosterhjem, 2003, § 7; § 8).

Barn og unge som blir plassert i fosterhjem er gjerne fra familier der man har vurdert at omsorgssituasjonen ikke er bra nok, det kan også være av andre årsaker som for eksempel sykdom eller dødsfall i familien som kan føre til en frivillig plassering. Med omsorgssituasjonen mener Bunkholdt (2022) alle forhold som kan ha noe å si for barnets anledning til å få dekket sine primære behov innad i den familien barnet bor, herunder at

barnet skal ha gode muligheter til å lære og at barnet har mulighet til å heve sin kompetanse. Når man vurderer omsorgssituasjonen ser man på samspillet mellom foreldrene og barnet, men også på forholdet ved foreldrene og barnet alene. En annen faktor er den materielle og sosiale situasjonen hos foreldrene, som for eksempel nettverk og den økonomiske situasjonen. Om ikke omsorgssituasjonen er bra nok kan dette påvirke barnas kognitive, psykiske og sosiale utvikling. Bunkholdt (2022) sier videre at når et barn har opplevd omsorgssvikt og blir plassert i fosterhjem, så er dette en total endring av livssituasjonen til barnet. Det krever at fosterhjemmet må sikre barna en utviklingsstøttende og god omsorgssituasjon den tiden de bor i fosterhjemmet, noen ganger kan dette være store deler av oppveksten. Barnevernstjenesten er derfor avhengige av gode og stabile fosterhjem for å unngå utilsiktede flyttinger (Bunkholdt, 2022).

Det kan variere hvem som tar initiativ til en utilsiktet flytting fra et fosterhjem. Noen ganger er det barnet eller ungdommen selv som ønsker å flytte til et annet sted på grunn av mistrivsel. Andre ganger kan det være fosterforeldrene som sier opp fosterhjemsavtalen. Det kan også være barnevernstjenesten som beslutter å flytte barnet fordi fosterhjemmet av ulike årsaker ikke evner å gi barnet eller ungdommen god nok omsorg (Bufdir, 2023).

Det er en del fosterbarn som bor i fosterhjem som ikke er tilpasset deres behov, dette kan medføre en risiko for en utilsiktet flytting fordi de ikke får den oppfølgingen de trenger. En utilsiktet flytting i slike tilfeller må ikke nødvendigvis være negativt for disse fosterbarna, for det kan føre til at fosterbarnet kan få bedre omsorg i et annet fosterhjem og dermed nye utviklingsmuligheter som kan bli positivt for dem på sikt (Backe-Hansen et al., 2013).

Dessverre viser det seg at det ikke er mange nok tilgjengelige fosterhjem for de som trenger det. Det er forskning som viser at 40 prosent av befolkningen kjenner godt til muligheten for å bli fosterforeldre, og 16 prosent av de igjen kunne tenke seg å bli fosterforeldre (Hustad et al., 2015). Det vil si at det er muligheter for å rekruttere flere fosterhjem til de barna som av ulike årsaker ikke kan bo med sine foreldre. På den andre siden skal barnevernstjenesten arbeide for at barn skal få bo hjemme sammen med sine foreldre. Det kreves derfor mer av barnevernstjenesten på den måten at de skal prøve flere forskjellige hjelpetiltak i hjemmet for å se om dette kan hjelpe foreldrene med å gi sine barn en bedre omsorgssituasjon. Dette må prøves ut før man kan få gjennom en omsorgsovertakelse i barneverns- og helsenemnda. Her kommer også barnets rett til familieliv inn. Dette er i tråd med det Bunkholdt (2022)

skriver. Hun mener at det trengs flere fosterhjem og bedre rekruttering for alle barn og ungdom som ikke har god nok omsorg hjemme. En annen mulighet er at det settes inn mer/bedre hjelpetiltak i disse familiene slik at behovet for et fosterhjem kanskje kan bli redusert (Bunkholdt, 2022).

I den nye Barnevernsloven (2021, § 1-5) sies det at barn har rett til omsorg og familieliv. Tiltakene skal ikke være for inngripende og barnevernstjenesten først og fremst skal etterstrebe og sette inn tiltak slik at foreldrene selv kan bli i stand til å gi barnet den omsorg og beskyttelse det trenger i eget hjem (Barnevernsloven, 2021, § 1-5).

1.4 Problemstilling

Hensikten med en problemstilling er at den gjennom spørsmål skal føre oss fra allerede etablert forskning frem til en ny kunnskap som vi ønsker å få frem på bakgrunn av en studie (Grønmo, 2015).

Problemstillingen vil være sentral gjennom hele forskningsprosessen og vil også ha noe å si i forhold til valg av informanter, intervjuguiden, hvilken metode vi velger og hva slags litteratur vi velger (Halvorsen, 2007).

I denne oppgaven er fokuset på utilsiktede flyttinger og hva som kan motvirke det.

Min problemstilling er:

«Hvordan forstår rådgivere i fosterhjemstjenesten utilsiktet flytting fra fosterhjem og hva som kan motvirke dette?»

Jeg har valgt denne problemstillingen fordi jeg ønsket å utvikle en dypere forståelse av utilsiktet flytting og hvordan man kan jobbe for å motvirke dette. Ved å intervjuere rådgivere fra fosterhjemstjenesten sitt evalueringsteam, som veileder fosterhjem og som også er ute og evaluerer fosterhjem som har opplevd utilsiktede flyttinger, får jeg mye verdifull kunnskap. Jeg får kunnskap om hvordan de forstår utfordringer og muligheter knyttet til å skape en stabil omsorgssituasjon for barn ved plassering i fosterhjem. Videre er målet å bruke denne kunnskapen i fosterhjemsarbeidet slik at barnevernstjenesten har større mulighet til å gi disse sårbare barna en trygg, god og stabil omsorgsbasis ved å redusere tilfellene av utilsiktede flyttinger.

1.5 Forskningsspørsmål og avgrensning.

For å best mulig kunne besvare problemstillingen har jeg valgt å avgrense og konkretisere oppgaven med å besvare disse forskningsspørsmålene:

1. Hvordan reflekterer rådgiverne over samarbeid og oppfølging mellom barnevernstjenesten og fosterforeldrene?
2. Hvordan vurderer rådgiverne fosterforeldrenes utfordringer?
3. Hva slags forståelse har rådgiverne av hvilke tiltak som kan motvirke utilsiktede flyttinger?

1.6 Disposisjon over oppgaven

Denne oppgaven strekker seg over ni kapitler, inklusiv litteraturliste og vedlegg. Kapittel 1 inneholder bakgrunn for valg av tema, barnevernstjenesten sitt arbeid og lovgrunnlag, problemstilling og disposisjon av oppgaven. Kapittel 2 er forskning, jeg ser på noe statistikk fra Bufdir, tidligere forskning og en artikkel som heter: Tett oppfølging for å hindre utilsiktede flyttinger fra fosterhjem. Kapittel 3 er teorikapittel, der jeg går gjennom teorier jeg mener er sentralt for denne oppgaven. Tilknytningsteorien ved Bowlby, Bronfenbrenner sin utviklingsøkologiske modell og til slutt anerkjennelsesteori. Dette kom frem som et stort behov hos fosterforeldrene når jeg analyserte intervjuene av mine informanter. Kapittel 4 er metodekapitlet der jeg gjør rede for mine valg og fremgangsmåten jeg har brukt. I kapittel 5 presenterer jeg funnene jeg har gjort, koble funnene mine opp mot teori og forskning. I kapittel 6 vil jeg drøfte funnene mine mot teori og forskning. Kapittel 7 vil inneholde en oppsummering og konklusjon av oppgaven. Så følger kapittel 8 som er litteraturliste og til slutt følger vedlegg i kapittel 9.

2.0 Tidligere forskning

Jeg vil i dette kapitlet legge frem litt forskjellig forskning som handler om fosterhjem og utilsiktede flyttinger som er relevant for min oppgave.

2.1 Forståelse av fosterbarnets utfordringer.

Det er en del fosterbarn som opplever utilsiktede flyttinger og det finnes forskning som har sett på risikoen som knytter seg til utilsiktede flyttinger.

Storø et al. (2010) mener at for noen fosterbarn kan en fosterhjemsplassing være en fare i seg selv. For mange av de fosterbarna som har store relasjonsutfordringer så er det å ta avstand fra relasjoner en forsvarsmekanisme. Storø et al. (2010) mener at fosterhjem er et bra tilbud for de barna som kan dra nytte av fosterhjem. Noen barn har så store relasjonsutfordringer at de ikke greier å knytte seg til nye omsorgspersoner. For disse barna blir det vanskelig å forholde seg til nære relasjoner og det virker mer som en trussel enn en trygghet. De vil trekke seg unna og avvise omsorg, det å bli flyttet til et fosterhjem kan re-traumatisere disse barna. Storø et al. (2010) mener også at noen ungdommer har så store relasjonelle utfordringer og så omfattende omsorgsbehov at det er nødvendig med en institusjonsplassing. Disse ungdommene trenger også både behandling og omsorg, men på en institusjon så får de ikke disse nære relasjonene da det er turnus og mange flere omsorgspersoner å forholde seg til (Storø et al., 2010).

Bunkholdt og Sandbæk (2011) mener det begrenser seg for hvor lenge fosterforeldre greier å håndtere disse utfordringene når fosterbarna så aktivt avviser dem som omsorgspersoner. For at fosterforeldrene skal klare å stå i disse tøffe utfordringene som ofte kan være uforståelige og belastende, er det nødvendig å settes inn veiledning, ellers kan belastningen bli så stor for fosterforeldrene at det ender med en utilsiktet flytting (Bunkholdt & Sandbæk, 2011). Dette samsvarer med det Jacobsen (2009) sier. Han mener at de fosterbarna som har en tilknytningsskade vil gi fosterforeldrene en omfattende og krevende omsorgssituasjon. Han mener videre at det må legges til rette for veiledning og avlastning av barnevernstjenesten slik at fosterforeldrene skal kunne greie å stå i denne oppgaven (Jacobsen, 2009). Manum (2015) mener han ser en helling til at mange flere av de barna som nå blir plassert i fosterhjem har store tilknytningsvansker og tunge psykiske lidelser. Storø et al. (2010) mener at om fosterforeldrenes ikke forstår fosterbarnets vansker, så kan dette føre til store belastninger. Hvis relasjonen mellom fosterforeldrene og fosterbarnet ikke er gjensidig kan det være at fosterforeldrene kommer inn i et mønster som bare fører til at fosterbarnets avvisning øker. Det at fosterforeldrene ikke forstår fosterbarnets vansker, kan ende opp med at fosterforeldrene føler seg mislykkede. Dette kan videre føre til at vi får

en utilsiktet flytting fordi fosterforeldre kjenner så på at fosterbarnet tar for stor plass og slitasjen blir for stor (Storø et al., 2010). Et fosterbarn med en tilknytningsskade kan være vanskelig å forstå fordi de signalene de gir kan være helt annerledes fra det fosterforeldrene har vært vant med fra egne barn (Jacobsen, 2009).

Backe-Hansen (2009) sier at om fosterbarnet har en antisosial atferd og hvordan den viser seg ganske sikkert har noe å si i forhold til utilsiktede flyttinger. Hun viser til Farmer et al. (2005) som fant ut at faren for utilsiktet flytting økte dersom barnet/ungdommen hadde en voldelig og aggressiv atferd. Backe-Hansen (2009) viser også til Gilbertson og Barber (2003) som fant ut det at faren for utilsiktet flytting økte om fosterfamiliens sikkerhet ble truet, spesielt om fosterbarnets atferd går ut over fosterforeldrenes egne barn (Backe-Hansen, 2009).

2.2 Omfang og mulige årsaker til flyttinger

Havik (2007) gjennomførte en kvantitativ studie der 867 fosterforeldre blant annet svarte på om de hadde vurdert å si opp fosterhjemsavtalen, og i så fall hvorfor. 23% svarte ja en og annen gang, 7% svarer at de har vurdert det alvorlig tidligere, 2% vurderte det alvorlig da de ble spurt og 1% var i ferd med å si opp da de ble spurt. Det vil si at 31% vurderte eller hadde vurdert å si opp fosterhjemsavtalen. Det var tre grunnene som skilte seg litt ut i forhold til om disse fosterhjemmene har vurdert eller vurderer å si opp fosterhjemskontrakten. Den første er forhold ved fosterbarnet som var en meget viktig faktor for 39% av fosterhjemmene og viktig for 31%, altså totalt 70%. Det andre var hensynet til egne barn der 39% av fosterhjemmene så på det som meget viktig og 17% som en viktig faktor, til sammen 56%. Den tredje grunnen var forholdet til barnevernstjenesten, der 33% så på dette som en meget viktig faktor og 21% så på den som viktig, totalt 54%. Tallene viser at av de 31% som hadde vurdert eller vurderer å si opp fosterhjemskontrakten så har 54% av fosterforeldrene vurderte at forholdet til barnevernstjenesten var helt sentralt i forhold til om de ville fortsette i fosterhjemsavtalen eller om de kom til å si den opp. Det som var veldig viktig for fosterforeldrene var relasjonen til kontaktpersonen og at de ble respektert og sett på som likeverdige samarbeidspartnere av barnevernstjenesten og at barnevernstjenesten ga de den støtten de trengte ved behov. Havik (2007) har også funn som viser at de fosterhjemmene som ikke hadde sin egen kontaktperson var følelsen av samarbeid med

barnevernstjenesten mye mindre. En del fosterforeldre fortalte også om at det var veldig mye bytting av kontaktpersoner. Det som betydde mest for fosterforeldrene var at kontaktpersonen hadde interesse for fosterhjemmet, hadde den kompetansen som krevdes og ikke minst at kontaktpersonen kjenner fosterbarnet og fosterforeldrene (Havik, 2007).

Backe-Hansen et al. (2013) viser til Brown og Bednar (2006) sin studie der de spurte 63 amerikanske fosterforeldre om hva som skulle til for at de ville vurdere å si opp fosterhjemsoppdraget sitt. De delte det inn i kategorier som dreide seg om forhold ved barnevernstjenesten, forhold ved fosterhjemmet og forhold ved fosterbarnet. I kategorien forhold ved fosterbarnet dreide det seg om fosterbarnets atferd og hvorvidt fosterbarnet kunne være farlig for fosterhjemmets egne barn, eller fosterforeldrene selv. Her ble det nevnt faktorer som: Fysisk vold eller seksuell vold mot fosterfamilien eller om fosterbarnet hadde stor uvilje til å plasseres. En annen faktor var om fosterbarnet tilpasset seg eller ikke og om fosterbarnet fant tonene med resten av familien, og til slutt om fosterbarnet hadde behov som var for vanskelige eller at det ville flytte hjem til sine foreldre. Kategoriene som dreide seg om barnevernstjenesten handlet det om økonomisk støtte, behov for veiledning og støtte bra skolen. Mange fosterforeldre følte at det var en dårlig relasjon til kontaktpersonen i barnevernstjenesten, at de ikke fikk være med i beslutninger som omhandlet fosterbarnet og at de ikke ble anerkjent av barnevernstjenesten og samarbeidspartnere. Andre tema som kom opp omkring fosterfamilien var helse, skilsmisse og arbeidssituasjon (Backe-Hansen et al., 2013).

Backe-Hansen et al. (2013) viser til en norsk studie på utilsiktede flyttinger der Christiansen et al. (2010) fulgte 70 barn som ble plassert i fosterhjem. De fant ut at 39 prosent av fosterbarna opplevde utilsiktede flyttinger en eller flere ganger etter plasseringen, dette etter å ha fulgt fosterbarna i sju til åtte år. De utilsiktede flyttingene forekom gjennomsnittlig to år etter plassering (Backe-Hansen et al., 2013).

Backe-Hansen et al. (2013) viser til at det har vært forskjellige studier som viser forskjellig utfall av utilsiktede flyttinger, men hvis en ser på en samlet litteratur om temaet så finner man ut at det er mellom 20% og 50% av alle fosterhjems plasseringer som ender med utilsiktede flyttinger (Backe-Hansen et al., 2013).

Backe-Hansen et al. (2013) mener at det er fire hovedaktører som er involvert i en fosterhjemsplassing. Det er barnevernstjenesten, foreldre, barnet/ungdommen og fosterforeldrene. Fokuset hos forskerne har ligget på barnet/ungdommen, fordi en del studier har vist at barnet/ungdommen sine eventuelle atferdsvansker har stor betydning for om det blir en utilsiktet flytting eller ikke. De mener også at ungdommer er mer i fare for å bli utsatt for en utilsiktet flytting enn barn da atferd vises sterkere til eldre fosterbarna er. Utilsiktede flyttinger kan også skje på grunn av forhold i fosterhjemmet. Fosterforeldrene kunne si opp om de ikke så noen utvikling eller noen forbedring i forholdet til fosterbarnets problemer, eller at plasseringen ble for krevende for egne barn. Noen ganger kunne de si opp fordi det ble for krevende og stå i ulike belastninger som for eksempel avvisning over tid. Samarbeidet med barnevernstjenesten er også viktig, er ikke det bra så øker risikoen for utilsiktede flyttinger. Det samme er forholdet til foreldrene, er dette forholdet vanskelig kan det gi merbelastninger for fosterforeldrene som igjen øker risikoen for utilsiktede flyttinger. Endringer i familien som sykdom, dødsfall eller at fosterforeldrene går fra hverandre vil øke stressbelastningen hos den av fosterforeldrene som blir alene om omsorgen og dette øker faren for utilsiktede flyttinger. En utilsiktet flytting kan også få konsekvenser for fosterforeldre, som kan oppleve dette som personlig nederlag og følelsen av å ikke strekke til. Konsekvensene av dette kan være at fosterforeldrene ikke lenger ønsker å være fosterhjem. Dette kan igjen bli en utfordring for barnevernet som system som må bruke tid og ressurser på rekruttering og opplæring (Backe-Hansen et al., 2013).

Khoo og Skoog (2014) gjorde en svensk undersøkelse av fosterforeldre som viser at utilsiktede flyttinger er veldig utfordrende. Det som kunne øke faren for en utilsiktede flyttinger var om det var vanskelig å få kontakt med kontaktpersonen etter plassering og at det var lite kontakt med kontaktpersonen utover i plasseringen. Mange fosterforeldre opplevde at kontaktpersonen hadde for mye å gjøre. Ett annet tema som viste seg blant flere av fosterhjemmene var at de ønsket veiledning. Flere av fosterforeldrene pekte også på dette med informasjon om barnet før innflyttingen, men også veiledning og avlastning. Fosterforeldrene mente at utilsiktede flyttinger kunne vært unngått om de hadde fått dette når fosterbarnet bodde der (Khoo & Skoog, 2014).

Backe-Hansen (2009) mener at en utilsiktet flytting ikke nødvendigvis er det samme som at flyttingen er negativt for fosterbarnet. For eksempel kan det være at fosterbarnet vil flytte hjem eller nærmere familie og venner. Det kan også være at fosterbarnet får tilbud om skoleplass langt unna fosterhjemmet slik at det tvinger frem en flytting. Det kan også være at fosterbarnet ikke trives i fosterhjemmet og derfor vil flytte et annet sted. Om en plassering ser ut til å gå mot en utilsiktet flytting, er det viktig at situasjonen behandles og bearbejdes på en god måte slik at det ikke påfører fosterbarnet flere nederlag. Vi må nok allikevel tenke oss at de fleste utilsiktede flyttingene nettopp er utilsiktet fordi det ikke er planlagt og noen ganger skjer plutselig uten forvarsel og at fosterbarnet derfor opplever flyttingen som en ekstra belastning (Backe-Hansen, 2009).

2.3 Tett oppfølging for å hindre utilsiktede flyttinger fra fosterhjem.

Bufetat region Midt startet i 2018 opp et prosjekt som heter: «Intensivpakke for fosterhjem»
Utilsiktede flyttinger er en stor belastning for fosterforeldre, fosterhjemstjenesten, barnevernstjenesten og ikke minst for de barn og unge som må flytte, så målet med dette prosjektet var å redusere utilsiktede flyttinger ved å arbeide målrettet mot fosterhjem som har en antatt større sjans for å ende opp i en utilsiktet flytting. Videre var målet å finne de ulike momentene i fosterhjemsoppfølgingen som kan være med å redusere eller forhindre utilsiktede flyttinger. Funnene i denne artikkelen har kommet etter at det har blitt intervjuet kontaktpersoner i barnevernet, fosterforeldre, rådgivere i Bufetat og veiledere i intensivpakke fosterhjem etter en evaluering av prosjektet (Paulsen & Ytreland, 2022).

Denne artikkelen av Paulsen og Ytreland (2022) har vært veldig relevant for min oppgave, da den er av nyere dato og tematiserer relevante forhold ved fosterhjemsomsorgen. Den har også gitt meg et utgangspunkt for å utforske flere temaer i min empiriske forskning.

Utilsiktede flyttinger er når et barn flytter ut av fosterhjemmet tidligere enn det som var tenkt fordi det har oppstått vanskeligheter. Disse vanskelighetene kan være forskjellige ting som for eksempel: utfordringer i forbindelse med biologiske barn i fosterhjemmet, forhold ved fosterforeldrene, forhold ved barnet som er plassert i fosterhjemmet, relasjonene i fosterhjemmet eller samarbeid mellom fosterhjemmet og barnevernstjenesten eller andre instanser (Paulsen & Ytreland, 2022).

Paulsen og Ytreland (2022) viser til funn der det tydelig kommer frem at fosterfamiliene trenger en del mer støtte og veiledning enn det lovkravet tilsier, og det fosterhjemmene vanligvis får. Veiledning og praktisk støtte er helt avgjørende for at fosterhjemmet greier å stå i oppdraget og gjøre en god jobb som fosterforeldre. Funnene viser også at det er viktig at barnevernstjenesten setter inn egne veiledere som fosterforeldrene følges opp av og ikke bruker kontaktpersonene som har den vanlige oppfølgingen av fosterhjemmet. Denne fordelingen av ansvar ser ut som er nødvendig for å sørge for at fosterforeldre får en reell veiledning og anerkjennelse, i tillegg til praktisk støtte (Paulsen & Ytreland, 2022).

Paulsen og Ytreland (2022) viser til Munro og Hardy (2006) samt Newton et al. (2000) der det er funn som antyder at barn og unge som ikke viser atferds-utfordringer ved første plassering, kan få atferds-utfordringer på grunn av en utilsiktet flytting. Disse atferds-utfordringene øker i uttrykk ved flere flyttinger. Hvis barna derimot opplever stabile plasseringer i fosterhjem slik at de får mulighet til å knytte relasjoner over tid, så har dette en positiv innvirkning på livskvaliteten i overgangen fra barn til voksen (Paulsen & Ytreland, 2022).

2.3.1 Årsaker til utilsiktede flyttinger

Paulsen og Ytreland (2022) viser til Oosterman, et al. (2007) som har foretatt metaanalyser av 26 studier som dreier seg om utilsiktede flyttinger fra fosterhjem. De fant gjennom disse studiene ut at det var sjelden at det var bare en grunn til at det endte opp med en utilsiktet flytting. De mener at alder alene ikke har så stor betydning, men at eldre barn/ungdom ofte har litt flere og mer alvorlige atferdsvansker enn yngre barn. Et eksempel de kom med var at atferdsvansker i kombinasjon med økende alder hos fosterbarnet var en økende risiko for utilsiktet flytting (Paulsen & Ytreland, 2022).

De årsakene som er hyppigst nevnt i forhold til utilsiktede flyttinger er kjennetegn ved barna, for eksempel: Atferdsvansker, eller situasjonen i fosterhjemmet for eksempel stress eller samarbeid mellom fosterforeldre og fosterbarn, samarbeid mellom fosterhjemmet og barnevernstjenesten. Fosterhjemmets relasjon til fosterbarnet sine foreldre. En annen årsak til utilsiktet flytting kan være at det ikke er nok tilgjengelige fosterhjem å velge mellom. Mange ganger får barnevernstjenesten bare et alternativ til plassering av Bufetat, og det er

ikke gitt at det ene fosterhjemmet som er tilgjengelig er match for barnet (Backe-Hansen et al., 2013).

I forskningen på hva som er årsaken til utilsiktede flyttinger så er det også forhold ved barna det vies mest oppmerksomhet til. Det trekkes frem barnets alder ved plassering, at det har innvirkning, risikoen for utilsikket flytting øker med barnets alder. Allikevel er mye av litteraturen ganske entydig på at de fleste utilsiktede flyttinger skjer i løpet av de første månedene etter plassering og opp til to år etter plasseringer. Backe-Hansen (2009) sier at fokuset på atferdsproblemer kan ha medført at andre årsaker til utilsikket flytting ikke får så mye forskningsmessig interesse som det burde (Backe-Hansen, 2009).

Backe-Hansen (2009) anbefaler at det må settes tettere oppfølging av fosterhjemmet den første tiden etter en plassering, det bør gis mer enn de fire besøkene i året som er fastsatt i eksisterende retningslinjer. I tillegg bør det settes inn systematisk veiledning og oppfølging av fosterhjemmet umiddelbart etter plassering da dette ganske sikkert vil være et positivt tiltak for både fosterforeldre og fosterbarn (Backe-Hansen, 2009).

Paulsen og Ytreland (2022) viser i sin rapport til Vanderwill et al. (2020) som holder frem tre suksessfaktorer for varige og vellykkede plasseringer, og det er støttesystemer omkring fosterfamilien og fosterbarnet, de økonomiske ressursene og det å ha en bevissthet omkring forholdet mellom fosterforelder og fosterbarn og forholdet til fosterbarnets familie (Paulsen & Ytreland, 2022).

Forskning viser at fosterforeldre trenger opplæring utover det som er standard, spesielt når det er snakk om barn med spesielle behov. Det viser seg at mangel på god nok oppfølging og opplæring er en av hovedgrunnene til at fosterforeldre avslutter oppdraget sitt. Kaasbøll et al. (2019) i (Paulsen & Ytreland, 2022).

Utilsiktede flyttinger kan også skyldes faktorer ved selve fosterhjemsforholdet, samarbeidet mellom barnets foreldre og fosterhjem, og selve arbeidet som barneverntjeneste gjør i hvert enkelt fosterhjem. (Egelund & Vitus, 2007; Munro & Hardy, 2006) i (Paulsen & Ytreland, 2022).

Backe-Hansen et al. (2019) understreker at det å være oppmerksom på belastninger og ressurser fosterhjemmet over tid er viktig. Eventuelle endringer i fosterhjemmet er viktig å få med seg, det kan være at fosterforeldrene skiller lag eller at det blir ekstra utfordringer i

forhold til egne barn, oppfølging, opplæring, veiledning og økonomi er viktige tema som kan ha mye å si. Samarbeidet mellom fosterhjemmet, barnevernet og fosterbarnets foreldre, og foreldrenes rolle og fosterbarnets forståelse av egen plasseringen er alle forhold som kan endres over tid og dermed påvirke hvorvidt plasseringen lykkes (Backe-Hansen et al., 2019).

2.3.2 Oppfølging av fosterforeldre

Barnevernstjenesten skal gjennomføre minst fire oppfølgingsbesøk i året hos fosterfamilien, men hvis behovet er større så må fosterhjemmet følges opp tettere, dette er lovfestet.

Barnevernstjenesten kan vedta å redusere til minimum to oppfølgingsbesøk i året om forholdene i fosterhjemmet vurderes som gode, fosterbarnet har bodd i fosterhjemmet mer enn to år og at fosterbarnet får medvirke før beslutningen tas (Forskrift om fosterhjem, 2003).

Backe-Hansen et al. (2019) sier hun i sin studie ser at det er stor forskjell mellom barnevernstjenestene når det gjelder oppfølgingen av fosterbarn og fosterforeldre i forhold til hvor mye vekt det blir lagt på faglige retningslinjer fra sentralt hold og hvordan disse retningslinjene vektet i forhold til hva som er viktig (Backe-Hansen et al., 2019).

I et landsomfattende tilsyn som Helsetilsynet hadde i 2013 til 2014 påpekes det at en del kommuner ikke følger loven ved at de ikke har minimum fire oppfølgingsbesøk i året i fosterhjemmene. Det var også en bekymring rundt det at fosterhjem som hadde utfordringer og sto i fare for å gi opp ikke fikk tilstrekkelig oppfølging (Helsetilsynet, 2015).

2.3.3 Konklusjoner etter evaluering av intensivpakken

I evalueringen av intensivpakken er det funnet tre hovedkategorier som står frem som avgjørende for å redusere utilsiktede flyttinger, og det er: Praktisk tilrettelegging, individuelt tilpasset veiledning og koordinerte tjenester (Paulsen & Ytreland, 2022).

Praktisk tilrettelegging: Paulsen og Ytreland (2022) peker på at fosterforeldre som andre har ofte travle dager, og for å få overskudd og tid til å kunne være til stede for fosterbarna når de har behov, utføre en bra jobb og være gode fosterforeldre, oppleves det som helt avgjørende å ha en bra tilrettelegging rent praktisk. Det å være fosterforeldre er en stor

omsorgsoppgave og det er mye å følge opp både i forhold til fosterbarnet og forskjellige samarbeidspartnere med møter og kurs som gjerne er i arbeidstiden. Fosterfamiliene som deltok, hadde alle en grad av frikjøp og dette vurderes som helt avgjørende for at fosterfamilien skulle greie å stå i oppdraget.

Det å være tilgjengelig når fosterbarnet har behov for det, opplever fosterforeldrene som nødvendig. Det kan for eksempel være å hente fosterbarnet på barnehage eller skole og være til stede når barnet trenger deg.

Avlastning er en annen faktor som anses å være veldig nyttig og positivt for både fosterbarnet, fosterforeldrene og eventuelt deres barn. Ikke bare fosterforeldrene, men også kontaktpersonene i barnevernstjenesten trekker frem betydningen av avlastning for at fosterforeldre skal klare å stå i arbeidet. Da får fosterhjemmet en liten pause og kanskje finne på noe med egne barn og pleie seg selv. Noen fosterfamilier forteller at fosterbarna må forholde seg til mange forskjellige mennesker og instanser slik at et besøkshjem kan bli en belastning for fosterbarnet. Dette kan medføre at fosterbarnet blir urolig både før og etter avlastning og som igjen blir mer slitsomt for fosterforeldrene. Men avlastning kan være mye annet en helgeavlastning, det kan være å få hjelp av en nabo eller noen i familien som fosterbarnet er trygg på til å bidra med kjøring og henting (Paulsen & Ytreland, 2022).

Individuelt tilpasset veiledning: I Paulsen og Ytreland (2022) blir veiledning og oppfølging er det som blir fremhevet som det viktigste av både kontaktpersonene og fosterforeldre i intensivpakken. Alle fosterfamilier får veiledning en gang i uken etter oppstart av intensivpakken, deretter reduseres hyppigheten på veiledningen i samarbeid med fosterforeldrene. Veiledningen er hjemme hos fosterforeldrene og tema for veiledningen kan være spesifikke utfordringer som fosterforeldrene opplever i samspill med fosterbarnet. Det er nettopp denne veiledningen på konkrete saker som oppleves som veldig positiv og som er annerledes fra den veiledningen de får fra kontaktpersonene. De som veileder reflekterer med fosterforeldrene rundt barnas og foreldrenes reaksjoner og følelsesuttrykk, og ikke minst hvilke forventninger de tar med seg inn i relasjonen, og på hvilken måte de selv påvirker situasjoner.

Både veileder og fosterforeldre mener at god veiledning dreier seg om emosjonell og oppbyggende støtte, som bidrar til at fosterforeldrene kan heve blikket i enkeltsituasjoner, finne løsninger eller veier ut av fastlåste mønstre og se hvordan de selv i samspill kan påvirke fosterbarnets erfaring av situasjonen og deres atferds uttrykk.

Det er viktig at fosterforeldrene får bekreftelse på at den rollen de har er betydningsfull, det vil si at de blir anerkjent for den jobben de står i og at de får hjelp til å se at det gjør er viktig, spesielt i tunge tider og når de ikke ser noe utvikling.

Insentivpakken viser at individuell tilrettelegging og fleksibilitet er avgjørende for å lykkes. Fosterhjemmets behov og utfordringer er noe som stadig er i endring og det er derfor viktig at både den praktiske tilretteleggingen og oppfølgingen er fleksibel slik at det kan korrigeres etter behov. For å få til dette trenger også barnevernstjenesten nok ansatte som kan trå til når fosterforeldrene har behov for det (Paulsen & Ytreland, 2022).

Koordinerte tjenester: Paulsen og Ytreland (2022) sier at som fosterforeldre må du samarbeide med mange forskjellige personer og instanser som for eksempel og delta på kurs og opplæring. Mange fosterforeldre føler at mye av ansvaret blir lagt på dem i forhold til å følge opp alle disse kontaktene, og etterspør derfor hjelp til koordinering og oppfølging da det kan være svært krevende.

Mange fosterforeldre har informert om at kontaktpersonen i barnevernstjenesten er lite tilgjengelig og har lite tid til oppfølging av fosterforeldrene. Dette skaper stor frustrasjon, og kan gå utover planlegging av hverdagen og kanskje ferier og samvær.

Fosterforeldrene synes det er viktig å skille på rollene til kontaktperson og veileder.

Veilederen skal ha fokus på det relasjonelle som skjer i fosterfamilien, og skal ha hovedfokus på fosterforeldrene. Kontaktpersonen skal ha mest fokus på det praktiske og oppfølgingen av fosterbarnet, som for eksempel: Frikjøp, samvær, oppfølging fra BUP, PPT og tilrettelegging rundt skole m.m. Både fosterforeldrene, kontaktpersonene og veilederne synes denne rollefordelingen er viktig. Når kontaktpersonen er på oppfølgingsbesøk så tar disse praktiske tingene mye tid slik at det blir liten eller ingen tid til veiledning, det kommer også frem i intervjuene av fosterforeldrene at det kan være vanskelig for kontaktpersonene å endre sitt fokus fra det praktiske og til det relasjonelle, spesielt når tiden er knapp. For å

lykkes med å få til god veiledning så må en ha gode relasjoner med fosterforeldrene slik at de tør å være ærlige om sine utfordringer og hvordan samspillet i familien er. Dette er vanskelig å få til med sjeldne og relativt korte besøk i fosterhjemmet. I intervjuene sier kontaktpersonene selv at de ikke har tid eller har den kyndigheten som trengs til å veilede fosterforeldrene.

Rådgiverne fra fosterhjemtjenesten er også klare på at det er helt avgjørende at den som tar seg av de praktiske tingene, er en annen person enn den som skal gå inn i refleksjoner med fosterforeldrene og veilede dem. Et godt eksempel er at det kan være vanskelig å gå inn i refleksjon med kontaktpersonen i barnevernstjenesten som en kanskje har hatt en diskusjon rundt økonomi med (Paulsen & Ytreland, 2022).

3.0 Teorikapittel

I dette kapitlet vil jeg presentere noen forskjellige teorier som jeg har anvendt for å få en dypere forståelse av funnene mine.

3.1 Tilknytningsteori

Tilknytningsteori har en sentral posisjon for barnevernsfaglig arbeid. Tilknytningen har svært stor betydning og er veldig viktig for de barna som må flytte i fosterhjem, da det dreier seg om hvordan fosterbarnet kan få en trygg tilknytning til fosterforeldrene som blir barnets nye omsorgspersoner. John Bowlby sees på som den første som satte navn på den moderne tilknytningsteorien om barns tilknytning. Jeg vil nå se litt nærmere på Bowlby:

3.1.1 Bowlby

Gulbrandsen (2017) viser til Bowlby (1969; 1973; 1980). Bowlby, som var psykiater fra England, var den første som beskrev en teori som handlet om tilknytningen som barn hadde, den moderne tilknytningsteorien er i stor grad tuftet på hans arbeid. Bowlby mente at tilknytning er et varige psykologiske bånd mellom mennesker og da spesielt knyttet opp til båndet mellom et barn og barnets omsorgspersoner, som for eksempel båndene mellom et fosterbarn og fosterforeldrene. Det å ha trygge og sterke bånd til andre er et grunnleggende behov hos alle mennesker.

Bowlby sin teori viser at tilknytning ikke bare er viktig de første leveårene, men at tilknytning er en prosess som utvikler seg gjennom hele barndommen, ungdomstiden, og helt fram til vi er voksne. Teorien sier også noe om at man kan tilknytte seg andre omsorgspersoner enn biologiske foreldre.

Bowlby mener at ved godt samspill mellom barnet og nære omsorgspersoner vil det etableres sterke følelsesmessige bånd. Disse sterke båndene vil igjen opprettholde fysisk nærhet til en omsorgsperson som trygger barnet og kan beskytte barnet når det opplever fare. Tilknytningsteorien til Bowlby er sentral for å forstå at det er en sammenheng mellom de omsorgserfaringer man har fra tidligere og den personlighetsutvikling man utvikler senere.

Bowlby mente at tilknytningen var et atferds- system som handler om at barnet søker trøst og fysisk nærhet når de opplever noe som kan være farlig. Tilknytningsatferden kan preges av forskjellige indre og ytre faktorer som: Sykdom, tretthet, stress, og lignende.

Tilknytningsatferd hos barn kan vise seg som for eksempel: Smil, gråt og latter. Dette er tilknytningsatferd som har til hensikt å oppnå og opprettholde nærhet til omsorgspersonene. Det er derfor viktig å være klar over for fosterforeldre og alle omsorgspersonene at dette er strategier som barn kan benytte seg av for å oppnå oppmerksomhet. Bowlby mener barn er aktive i tilknytningsprosessen allerede fra de er spedbarn og i den forbindelse legger han vekt på at omsorgspersonene skal være trygge tilknytningspersoner som er psykologisk tilgjengelig for barnet og viser varme, er lydhøre og responderer på barnets signaler.

Bowlby mente det at omsorgspersonene evne til å være psykologisk tilgjengelig for barnet var av størst betydning for dannelse av tilknytning.

Hvis vi tenker oss et barn som flytter i fosterhjem, så er det viktig at fosterforeldre viser forståelse for barnets signaler og behov samtidig som de greier å tilpasse atferden sin til det. Hvis fosterforeldre greier dette så er det større sjans for at fosterbarnet knytter seg til dem. Om tilknytningsteorien bare var fokusert på det å regulere fysisk nærhet, så ville den vært begrenset til de første leveårene. Men tilknytningsteorien viser at behovet for fysisk nærhet avtar i 4-5 års alderen. Da overtar bevisstheten om å føle tilhørighet, føle seg til nytte, dele

planer, tanker, holdninger og mål. Bowlby sier at det allikevel ikke betyr at barnet ikke trenger fysisk kontakt, for barn som opplever å være i utrygge situasjoner søker lett tilbake til den tryggheten fysisk kontakt kan gi (Gulbrandsen, 2017).

Bowlby mener barn bygger en indre arbeidsmodeller av seg selv og omsorgsgiveren på bakgrunn av samspillet og relasjonene de opplever. Dette er med å bestemme hvilken måte barnet går inn i nye relasjoner på. I tilknytningsteorien tenker man at den indre arbeidsmodellen hos barn er en slags selvpåfyllende profeti. Med det menes at om et barn har opplevd trygg tilknytning av trygge omsorgspersoner som er psykologisk tilgjengelig for dem, så forventer de dette senere også og har en atferd som gjør det enkelt for omsorgspersonene og være psykologisk til stede for dem. Hvis dette snus på og tenker oss barn som har en utrygg tilknytning med omsorgspersoner som ikke har vært psykologisk tilgjengelige for dem, kan det ofte være at disse barna avviser omsorg og ikke slipper nye omsorgspersoner inn på seg (Gulbrandsen, 2017).

3.1.2 ABCD modellen for tilknytning.

De barna som barnevernstjenesten har overtatt omsorgen for og som er plassert i fosterhjem, er som oftest barn som har vokst opp med foreldre som av forskjellige grunner ikke har greid å dekke deres grunnleggende behov for tilknytning og utvikling. Det disse barna opplever hjemme er det man kan kalle utrygg tilknytning.

Jeg vil nå vise ABCD modellen for tilknytning.

Kvello (2016) viser til Ainsworth et al. (1978) som så på Bowlby sin tilknytningsteori som viser til tre tilknytningskvaliteter, disse ble gitt bokstavene A, B og C.

Main og Solomon (1986) som var Ainsworth sine studenter fant en fjerde tilknytningsform da de gikk gjennom hennes datamaterialet. Denne tilknytningsformen ble gitt bokstaven D. Så da var ABCD modellen komplett, denne modellen for tilknytning går for å være den dominerende på teorifeltet (Kvello, 2016).

De fire bokstavene står for:

- A. Unnvikende tilknytning
- B. Trygg tilknytning
- C. Ambivalent tilknytning
- D. Desorganisert tilknytning

Jeg skal nå si litt mer om hvordan disse tilknytningsformene kan fremstå både hos barnet og omsorgspersonene.

A: Unnvikende tilknytning

Omsorgspersonene har utfordringer med å akseptere barnets følelsesregister. Barnet kan lære seg å fortrenge eller undertrykke emosjoner, særlig de emosjoner som er negative. Personer som er unnvikende prøver å unngå emosjonell nærhet til andre mennesker og utfører gjerne selvomsorg for å takle sine egne følelser i stedet for å ta imot regulering fra andre nære personer.

Personer med tilknytning A kjennes ofte igjen ved at de kan være overregulerte. De vil si, være rigide, snusfornuftige, gammelklok, veldig opptatt av andre osv. De er også gjerne utpreget kognitive i sin fungering.

B: Trygg tilknytning

Omsorgspersonene godtar barnets særegenhet og er handlekraftig, snille og sensitive. Personer med tilknytning B kjennes ofte igjen ved at de har mestringsstrategier som baseres på kognitiv refleksjon og emosjoner. Personen kjennes igjen ved at de er normal regulert, det vil si at de regulerer seg etter det som er forventet.

C: Ambivalent tilknytning

Omsorgspersonene kan tidvis være emosjonelt utilgjengelig og preges gjerne av at de er underregulerte. Det vil si at de kan fremstå som impulsive, keitete, umodne eller hjelpeløse. Dette kan føre til at barnet forsterker uønsket atferd. Barna kan for eksempel kreve i stedet for å spørre, søker nærhet ved å klamre seg til. Barn som har opplevd at de må kreve ting for

å dekke sine behov, kan være sårbare for ignorering og kan fremstå som oppmerksomhetskrevende og være innyndende.

D: Desorganisert tilknytning

Omsorgspersonene kan være utilgjengelig emosjonelt, eller vær veike/ynkelige. Eller de kan virke skremmende på barna ved at de er voldelige, utført overgrep, psykisk ustabile, ruser seg, er krenkende/psykisk vold. Slike omsorgspersoner kan også få barna inn i noen usunne strategier for å dempe sin egen sorg eller frykt hvis de har ubearbeidede tapsopplevelser. Barnet er her i en utrolig vanskelig situasjon, da det må forholde seg til en omsorgsperson som det ikke kan stole på, eller i verste fall er livredd og dermed ikke er mottakelig for tilknytning. I denne desorganiserte tilknytningen finner man også parentifisering, det vil si at barnet innehar en voksen rolle eller tar en omsorgsrolle ovenfor omsorgspersonen. De tar ofte denne rollen selv da de ikke kan stole på sine omsorgspersoner, men barn kan også få en slik rolle av sine omsorgspersoner ved at de pålegger bara sine urimelige arbeidsoppgaver, som husarbeid eller passe søsken.

Omsorgspersoner med desorganisert tilknytning kan være både en overregulert og underregulert (Kvello, 2016).

3.2 Urie Bronfenbrenner sin utviklingsøkologiske modell

Bronfenbrenner sin utviklingsøkologiske modell tar for seg en teori om utviklingsøkologiske overganger. Jeg har valgt Bronfenbrenner og hans utviklingsøkologiske perspektiv for å vise hvor viktig kunnskapen om barnas nettverk er for at fosterforeldre skal lykkes.

Gulbrandsen (2017) viser til Bronfenbrenner (1979) som presenterte sin utviklingsøkologiske modell i 1979, og i utviklingspsykologien går denne modellen for å være en av de kjente referansemodellene.

Bronfenbrenner sier at det er viktig med et bra nettverk for at barn og ungdom får muligheter til å møte voksenpersoner som har forskjellige yrker, posisjoner, ulike, interesser og erfaringer. Bronfenbrenner legger spesielt vekt på samspillet og sammenhengene mellom de forskjellige arenaene i sin utviklingsøkologiske modell, han kaller de forskjellige arenaene for mikro, meso, ekso, makrosystemer og krono som er et tids system. Bronfenbrenner

mener at de ulike arenaene påvirker, og har mye å si i forhold til kvaliteten på oppvekstmiljøet til for eksempel fosterbarn. Det er viktig å se på alle arenaene som fosterbarn er en del av for å skjønne hvor viktig de forskjellige nettverkene er.

Med Bronfenbrenner i tankene, så er fosterbarn sårbare da de har blitt flyttet bort fra sine foreldre og slik sett mistet sitt nærmeste nettverk (mikrosystemet). Fosterhjemmet vil bli et nytt mikrosystem for fosterbarnet, noe som kan være vanskelig å forstå og forholde seg til. For å forstå et fosterbarns utvikling må vi se på alle de forskjellige miljøene det beveger seg i, men det er også viktig å se på sammenhengen og samspillet mellom miljøene.

Bronfenbrenner er opptatt av at det ene miljøet er avhengig av det andre, og hvordan de miljøene langt unna påvirker de som er tettere. Dette kaller Bronfenbrenner for økologisk tilnærming.

Mesonivået er sirkelen utenfor mikronivået. Dette nivået viser samspill mellom de ulike miljøene som fosterbarnet beveger seg i. Bronfenbrenner mener at i de miljøene hvor det er en dårlig relasjon mellom aktørene på mesonivå, kan dette påvirke fosterbarnet, fordi forbindelseslinjene mellom disse miljøene er avgjørende for fosterbarnets utvikling. For eksempel kan et fosterbarn bli frustrert og usikker dersom det møter ulike forventninger til atferd i de forskjellige miljøene. Det er også viktig å skape tillit, ha et godt samarbeid og ha et felles mål mellom de mikronivåene som er sentrale for at det også skal fungere på mesonivå. Dette er avgjørende for hvordan fosterforeldrene lykkes (Gulbrandsen, 2017).

I følge Bronfenbrenner (1979) er ikke det å mestre livet sitt og utvikle seg som menneske noe som skjer i det tomme rom. Bronfenbrenner mener at sosial læring og utvikling først og fremst utvikles når fosterbarnet er med i aktiviteter som øker i vanskelighetsgrad og at fosterbarnet er sammen med personer som har ferdigheter og kunnskaper fosterbarnet ikke har ennå. På den måten er det lettere for fosterbarnet å få en mestringsfølelse og utvikle positive relasjoner. Det utviklingsøkologiske perspektivet vektlegger samspillet mellom miljø og individ. Vi kan for eksempel se for oss at dette samspillet kan være når det er samvær mellom barnet, foreldre, søsken og fosterforeldre, eller møter med barnevernstjenesten, skole/barnehage eller andre samarbeidspartnere (Gulbrandsen, 2017).

Bronfenbrenner (1979) sier at de forventninger vi møter i hverdagen avhenger av forskjellige faktorer. Det kan handle om hva slags kultur som er på det stedet du bor, eller hva foreldrene arbeider med eller foreldrenes status. Bronfenbrenner mener også at grunnlaget for å utvikle sosiale ferdigheter skjer i forskjellige aktiviteter, for eksempel sammen med fosterforeldre, eller aktiviteter med venner eller at barnet går på skole eller barnehage (Gulbrandsen, 2017).

Eksonivået representerer de andre miljøene som fosterbarnet sjelden eller aldri besøker, men der det allikevel skjer ting som kan ha betydning for barnets liv og utvikling. Det kan for eksempel være andre fosterforeldre, veiledere, altså mennesker som fosterbarna ikke kjenner, men som kanskje gir tips og pågangsmot til å stå i jobben som fosterforeldre. Det kan også være Pride/SOLID opplæring eller andre kurs som påvirker fosterhjemmet (Gulbrandsen, 2017).

Så kommer makronivået. Nivået som retter seg mot forskjellige kulturelle og subkulturelle mønstre i vårt samfunn. Det har fokus på at disse mønstrene kan la seg påvirke og bli påvirket av de ulike verdier, ideologier, livssyn, verdier, tradisjonene og politikk som fosterbarnet vokser opp i.

Til slutt kommer krono-systemet, som er et tids system. For å forstå psykologisk utvikling bruker Bronfenbrenner tre forskjellige tidslinjer, det er: En tidslinje som er personlig, den går fra en blir født til en dør, det er en den utviklende persons livsløp. Den andre tidslinjen er historisk, der livsløpet til personen blir satt inn i sin historiske periode. Til slutt blir personen plassert inn i en generasjonslinje som er i forhold til forutgående og etterfølgende generasjoner (Gulbrandsen, 2017).

Under ser man hvordan Bronfenbrenner sin utviklingsøkologiske modell ofte er skissert:

3.3 Anerkjennelsesteori

Jeg vil her presentere anerkjennelsesteori som er relevant i forhold til oppgaven min.

Anerkjennelse er viktig på mange måter. Aamodt (2005) sier at et godt samarbeid er avhengig av anerkjennelse for at det skal lykkes og mener også at anerkjennelse blir sett på som et nøkkelbegrep innenfor sosialt arbeid. I lys av Aamodt (2005) kan vi tenke oss at relasjonen mellom for eksempel fosterforeldre og kontaktperson i barnevernstjenesten blir som et samspill mellom to ulike parter som møter hverandre med felles forståelse og respekt. Anerkjennelse avhenger av en gjensidighet imellom den som tar imot hjelp og den som gir hjelp (Aamodt, 2005).

Anerkjennelse er ikke nødvendigvis det vi gjør, eller det vi kommuniserer. Honneth (2008) er spesielt kjent for teorien sin om anerkjennelse og han mente at anerkjennelse består av både tilstedeværelse og erkjennelse. Anerkjennelse er på mange måter en holdning der vi viser respekt for andre mennesker (Honneth, 2008).

Honneth (2008) sier også noe om at mangel på anerkjennelse kan ende med at andre mennesker føler seg krenket. Følelsen av å bli krenket kan man få når en opplever at andre

overser seg, når en opplever at en ikke blir verdsatt, føler seg avvist, blir behandlet respektløst eller blir utsatt for kroppslige overgrep (Honneth, 2008).

Honneth (2008) sier at det vesentlige i teorien om anerkjennelse er at hvert enkelt menneske blir fremhevet som betydningsfullt. Den har også en tanke om å styrke medbestemmelsesrett og vektlegge gjensidighet og samarbeid hos folk. Det er derfor viktig å erkjenne at hver enkelt person kjenner seg selv best, og er ekspert på eget liv og møte andre mennesker som likeverdige og med en gjensidig respekt. Det er viktig også å tenke på at en ikke absolutt må være enige eller ha en felles oppfatning av en sak, men at en respekterer den andres meninger, følelser, verdier, tanker og opplevelser (Honneth, 2008; Høilund & Juul, 2005; Aamodt, 2014).

Honneth (2008) mener at anerkjennelse består av tre ulike former, og det er:

1. Anerkjennelse i kjærlighetssfæren
2. Anerkjennelse i den rettslige sfære
3. Anerkjennelse i den solidariske sfære.

Han mente også at det var viktig å se disse tre sfærene i sammenheng og at det er nødvendig få anerkjennelse i alle tre sfærene for å få et godt liv (Honneth, 2008). Jeg vil i det følgende forklare litt mer om de tre sfærene:

Kjærlighetssfæren:

Kjærlighet er et sentralt begrep hos Honneth, og alle mennesker har behov for kjærlighet. Mennesker har et grunnleggende behov for å elske andre og bli elsket igjen. For å kunne utvikle selvtillit og skape gode relasjoner til andre mennesker er kjærligheten helt nødvendig. Når Honneth snakker om kjærlighet mener han den kjærlighet som er i nære omsorgsrelasjoner i privatsfæren. Det kan for eksempel være relasjonen mellom fosterforeldre og fosterbarn eller vennskap generelt (Honneth, 2008).

Hvis vi for eksempel ser på et fosterhjem, så er det viktig å tenke på at det er når barnet føler seg elsket og opplever å bli akseptert for den man er i et gjensidig samspill mellom fosterbarnet og fosterforeldrene i familien, at kjærlighet blir til. Dette handler om tilknytning og tilknytningsteorien er sentralt i alt barnevernsarbeid, det bygger på relasjonen mellom

foreldre og barn. De fleste foreldre danner nære relasjoner til barna sine, noe som er betydningsfull for barnets sosiale og emosjonelle utvikling. Vi kan tenke oss at mange av disse fosterbarna som har blitt flyttet fra sine foreldre kanskje ikke har opplevd disse nære relasjonene, men kanskje har de i stedet opplevd omsorgssvikt og emosjonell mishandling hjemme av sine foreldre. Med dette i bakhodet er det kanskje lettere å forstå at disse barna som har blitt plassert har vanskeligheter med å stole fullt ut på nye voksenpersoner, da de har blitt sviktet av voksne før. Disse fosterbarna må danne nye relasjoner og utvikle nye indre arbeidsmodeller med fosterforeldrene, og det kan ta tid. For noen fosterbarn blir det så vanskelig å slippe nye omsorgspersoner inn på seg at det blir veldig lite stabilitet i fosterhjemmet. Dette kan igjen føre til utilsiktede flyttinger (Jacobsen, 2009; Thrana, 2013).

Honneth mener at kjærligheten står helt sentralt i forhold til om et menneske skal få selvtillit og positive og tillitsfulle relasjoner til andre. Han mente også at dette handlet om mange forskjellige relasjoner, biologiske relasjoner, men kan også handle om psykologiske omsorgspersoner som fosterforeldre blir.

Det er også viktig med kjærlighet i relasjonen mellom for eksempel et fosterbarn og saksbehandler i barnevernstjenesten. Ved å oppleve kjærlighet så får fosterbarnet erfare nye gode relasjoner og får bedre selvtillit av å bli verdsatt og elsket av flere personer, så det å ha gode relasjonsferdigheter er viktig for å gjøre en god jobb (Honneth, 2008).

Den rettslige sfæren:

Den rettslige sfæren handler om det å ha rettigheter i samfunnet. For eksempel når noen tar på seg å være fosterforeldre så får de en del forpliktelser som de må følge opp i forhold til blant annet barnevernstjenesten, men de har også mange rettigheter. Fosterforeldrene har en rett til å få nok informasjon om fosterbarnet og tett og god oppfølging av barnevernstjenesten for å kunne ta en avgjørelse om de kan ta på seg oppgaven eller ikke. Fosterforeldrene har også rett til lønn eller frikjøp, opplæring, avlastning, veiledning osv. Når noen har rettsstatus i et land så betyr det at denne personen har krav på en likeverdig behandling. Når man har det, vil en også kunne få respekt for andre og også selvrespekt (Honneth, 2008).

Den solidariske sfære:

Honneth (2008) sier at solidaritet som er basert på anerkjennelse er en slags bekreftelse på noen sitt bidrag til et fellesskap. Med dette menes en persons ytelse som et solidarisk bidrag til fellesskapet, og som fellesskapet kan velge å verdsette ved å anerkjenne bidragsyteren (Honneth, 2008).

Når vi ser på Honneth så mener han at innen verdifelleskapet er det viktig at vi mennesker tilskrives en posisjon for å være en bidragsyter til fellesskapet. Honneth sier også at anerkjennelse via solidaritet gjør at man får en opplevelse av at man er likt eller ønsket og vil ha en med i et fellesskap. (Honneth, 2008).

Aamodt (2005) har en definisjon på anerkjennelse som sier at i definisjonen om anerkjennelse ligger det en forutsetning om at anerkjennelse aldri kan bli anerkjennelse om ikke anerkjennelsen er gjensidig (Aamodt, 2005).

Ødegård et al. (2015) sier at noen fosterforeldre formidler at de trenger anerkjennelse for det de står i og opplever i hverdagen og særlig i de tilfellene fosterbarnet har større behov for omsorg enn det barnevernstjenesten informerte om før plasseringen. Det er viktig at barnevernstjenesten lar fosterhjemmet få lov til å være eksperter på det livet de selv lever, det vil si at vi lytter til dem og hører de ut før man kommer med forslag eller spørsmål tilbake. Dette er mye av essensen i anerkjennelse. Det å bli fosterforeldre innebærer også samarbeid ved at man er en del av et team rundt fosterbarnet. Når en familie bestemmer seg for å bli fosterforeldre så sier de samtidig ja til å åpne opp hjemmet sitt og forplikter seg til å samarbeide med det som i mange tilfeller er mange samarbeidspartnere som: Barnevernstjenesten, fosterhjemtjenesten, barnehage, skole, PPT, BUP, leger, veiledere og kanskje forskjellige kurs. Dette er et krevende samarbeid som er avgjørende for at fosterforeldrene skal kunne ivareta fosterbarnet på en god måte (Ødegård et al., 2015).

Backe-Hansen (2009) sier at anerkjennelse, respekt og bli verdsatt av de profesjonelle samarbeidspartnerne er andre faktorer som fosterforeldre mener er avgjørende for om de vil fortsette som fosterforeldre. Det å ikke bli involvert i avgjørelser rundt fosterbarnet, og at samarbeidet sviktet eller det ble for mye uenighet, er også faktorer som kan være avgjørende for fosterhjemmets videre arbeid. Selve relasjonen i samarbeidet mellom

saksbehandleren i barnevernstjenesten og fosterforeldrene viser seg å være av stor betydning for om fosterforeldrene kom til å fortsette eller ikke (Backe-Hansen, 2009). Fosterbarnet blir også preget av hvor bra samarbeidet mellom barnevernet og fosterhjemmet er (Havik, 2007).

I SOLID opplæringen som fosterhjemtjenesten har, er det stort fokus på samarbeid, der de blant annet har et eget punkt om hvordan man samarbeider med barnevernstjenesten, andre instanser og barnets foreldre. Dette er en opplæring av fosterforeldre som inngår i godkjenningen av fosterforeldre (Bufdir, 2023).

Havik (2007) mener at det som kjennetegner et godt samarbeid er at man er nysgjerrig på hva samarbeidspartnerne mener og tanker rundt det, og at dette blir lagt vekt på. Han mener også at for å få til et godt samarbeid, så er det viktig med en god dialog. Det innebærer at dialogen er åpen, vi bidrar til å skape tillit og legger til rette for at det skal bli gode relasjoner (Havik, 2007).

Ødegård og Willumsen (2011) mener at et godt samarbeid er avhengig av en respekt som er gjensidig. Det er viktig for de som er fagpersoner å ha respekt og være ydmyk ovenfor fosterfamilien og de erfaringene de sitter med. Mangel på respekt derimot kan gjøre samarbeidet dårligere, eller i verste fall ødelegge alt samarbeid. Det er derfor viktig at alle som er med i et samarbeid har en holdning der alle er likeverdige og at alle aksepterer hverandre (Ødegård & Willumsen, 2011).

4.0 Metodekapittel

4.1 Forskningsplan

Hensikten med denne oppgaven er primært å bidra til dypere forståelse og løfte frem kompleksiteten og nyansene rundt det som kan være med å øke risikoen for utilsiktede flyttinger, og hva som kan bidra til å motvirke utilsiktede flyttinger. Jeg skal i dette kapitlet gjøre rede for mitt metodevalg og begrunne valg av metodisk tilnærming.

Det å ha en god forskningsplan er viktig for at den vitenskapelige reliabiliteten og validiteten til et prosjekt blir ivaretatt. Det vil si at vi må være gjennomslutning i alle valg vi gjør og kunne si noe om hvorfor vi tar et valg og hva som er fokus i studien, begrunne valg av informanter, og beskrive intervjuene. Vi må belage oss på å gå gjennom dataene flere ganger og oppsummere forskjellige tema. Det er viktig å være kritisk til egen begrunnelse og være ydmyk. Begynn med det som ligger oppe i dagen, men ta også med det som ikke er så synlig. På den måten er det større mulighet for at folk tror på deg, og din fortolkede versjon av virkeligheten. Det er også viktig at forskningsplanen er fleksibel og kan endres i forhold til hva slags informasjon dataene gir, dette er tråd med (Thagaard, 2013). Jeg har valgt kvalitativ metode, så jeg begynner å si litt om det.

4.2 Kvalitativ metode

Metode kan forstås på mange måter, men veien til målet er den opprinnelige greske betydningen av ordet (Kvale & Brinkmann, 2015).

Det kan brukes både kvantitativ og kvalitativ metode innenfor samfunnsvitenskapelig forskning. Den kvantitative metoden er rettet mer mot tall og statistikk og har en distanse til informantene. I den kvalitative metoden går man mer i dybden for å få en bedre forståelse av det man lurer på ved at man søker mer nærhet og relasjoner til informantene gjennom observasjon eller intervjuer av et strategisk utvalg av informanter. Generelt sett kan man si at i kvantitative undersøkelser jobber man med tall, mens i kvalitative undersøkelser jobber man med tekster (Thagaard, 2013).

Kvalitativ metode kan vi bruke til å få mer kunnskap om for eksempel menneskene sine opplevelser, tanker, erfaringer, holdninger, motiver og forventninger. For å skjønne dette må vi undersøke hvordan folk erfarer og fortolker verden. I intervju kan vi undre oss over betydning, meninger og variasjon av atferd og hendelser. På den måten skjønne bedre hvorfor mennesker gjør som de gjør. Vi får tak i de erfaringene mennesker opplever i hverdagen. Det er altså viktig for å forstå hvordan samfunnet fungerer og få en forståelse av hvorfor mennesker gjør som de gjør i spesifikke situasjoner (Järvinen & Mik-Meyer, 2017).

Kvalitativ metode kan gjennomføres på mange forskjellige måter, som gjennom observasjon, analysere tekst, feltstudie, intervju m.m. Formålet med kvalitativ forskning handler som

regel om å analysere meninger eller erfaringer (fenomenologi) og fortolkninger (hermeneutikk) (Grønmo, 2004)

4.3 Rekruttering.

I en kvalitativ studie så gjelder det å finne informanter som innehar de forutsetninger og kvalifikasjoner som passer til å svare på problemstillingen, det man kaller strategiske utvalg (Thagaard, 2013).

I utgangspunktet hadde jeg tenkt å intervju fosterhjem som har opplevd utilsiktede flyttinger, da jeg tenkte at de som har stått midt opp i en slik vanskelig situasjon også er de som har best forutsetninger til å gi meg de beste svarene. Jeg tok kontakt med tre forskjellige kommunale barneverntjenester som skulle sende ut infoskrivet jeg hadde laget til sine aktuelle fosterhjem som hadde opplevd utilsiktede flyttinger. Det skulle imidlertid ikke bli så lett å intervju fosterhjem som hadde opplevd en utilsiktet flytting, for jeg fikk ikke noen tilbakemeldinger fra de fosterhjemmene som fikk infoskriv. Det kan tenkes at det å ha opplevd en utilsiktet flytting kan erfares som et nederlag og at det derfor kan være belastende og sårt å skulle snakke med en fremmed om. Fosterhjemtjenesten har en evaluering med fosterforeldre i fosterhjem som har opplevd utilsiktede flyttinger og at lager en evalueringsrapport. Mange fosterforeldre tenker kanskje at dette er nok og at de ikke ønsker å rippe opp i dette utilsiktede bruddet en gang til.

Jeg tok derfor kontakt med fosterhjemtjenesten og spurte om jeg kunne få tilsendt noen slike anonymiserte evalueringsrapporter. Fosterhjemtjenesten svarte at det var altfor omfattende arbeid å anonymisere disse evalueringsrapportene. De tilbød meg i stedet å intervju rådgivere i evalueringsteamet som sitter med mye kunnskap etter å ha veiledet fosterhjem og hatt evalueringer med fosterforeldre som har opplevd utilsiktede flyttinger. Jeg fikk kontakt med fire rådgivere i fosterhjemtjenesten som ble mine informanter. Disse rådgiverne i evalueringsteamet har bred erfaring og gav meg verdifull kunnskap. Jeg vil derfor si at mine informanter innehar de forutsetninger og kvalifikasjoner som passer til å svare på problemstillingen i denne oppgaven, slik det er beskrevet i (Thagaard, 2013).

4.4 Intervjuform

I kvalitativ metode brukes som regel en form for intervju, men det kan også brukes: Dokumentanalyse, deltagende observasjon og ikke deltagende observasjon. Jeg valgte intervju fordi det kan gi tilgang til menneskers historier og erfaringer. Dette er i tråd med Thagaard (2013) som sier at hensikten med et intervju er å få en bredt og omfattende kunnskap om på hvilken måte andre mennesker ser på sin livssituasjon. Intervju som metode gir et godt bilde av informanten sine følelser, erfaringer og tanker (Thagaard, 2013).

Det finnes mange forskjellige intervjutyper, jeg valgte livsløpsintervju, det handler om prosesser som har skjedd over en litt lenger periode og hvordan et fenomen oppleves. Som for eksempel hvordan rådgiverne sin forståelse og opplevelse av en utilsiktet flytting i de fosterhjemmene de har veiledet. Jeg brukte et semistrukturert intervju, slik at informanten skal få mulighet til å beskrive og utdype sine erfaringer og opplevelser. Semistrukturert intervju omtales også som den vanligste intervjuformen (Thagaard, 2013).

Det finnes også strukturert intervju der vi har en omfattende intervjuguide, alle spørsmål er planlagte på forhånd og spørsmålene stilles i lik rekkefølge til alle informantene. Jeg kunne også ha brukt ustrukturert intervju der spørsmål, tema og rekkefølge i liten grad er formulert på forhånd, men jeg synes det er ryddig å ha litt struktur samtidig som jeg kan forfølge det mine informanter sier selv om det er litt utenfor mine spørsmål. Jeg lagde en semistrukturert intervjuguide med noen forhåndsbestemte spørsmål og tema la, og opp til oppfølgingsspørsmål. Rekkefølgen på spørsmålene er ikke så viktig, jeg ville heller forfølge det informanten sier i større grad. Jeg ville prøve å få informantene til å snakke så fritt som mulig og så mye som mulig om tema, slik at jeg også kunne få mest mulig dybde i intervjuet. Dette er i tråd med (Kvale & Brinkmann, 2015).

Mine informanter er alle sammen fra Østlandsområdet. Jeg forsøkte å samle alle fire sammen for å få til et fokus-intervju, fordi jeg har hørt fra mange andre studenter at det var en fin måte og skaffe mye informasjon på da praten gikk lett. Det lot seg ikke gjøre å samle alle sammen, da de hadde for mye å gjøre. Jeg fikk samlet to til et felles fysisk intervju, mens jeg traff de to andre hver for seg digitalt. Jeg valgte å bruke livsløps-intervju på alle tre intervjuene, noe som fungerte veldig bra. De to som jeg intervjuet sammen snakket mye seg imellom og minnet hverandre på situasjoner, og samtalen gikk lett og ledig. Jeg behøvde nesten ikke stille spørsmålene mine da de kom inn på mange av temaene av seg selv. De to

enkeltintervjuene var mer preget av at jeg stilte spørsmålene og de svarte, men de intervjuene gikk også helt greit, da dette er personer med mye erfaringer og har mye kunnskap å dele. De svarte utfyllende på det jeg spurte om på hvert spørsmål. Det var likevel en fin erfaring å få med seg å se hva forskjellen utgjør selv, og ikke bare høre det fra andre. Jeg tenker også at det er litt forskjell på å møtes fysisk kontra på nettet, man får en mer naturlig setting.

4.5 Opptaker

Jeg brukte opptaker under alle tre intervjuene av mine informanter, for da trengte jeg ikke å notere underveis, og jeg kunne heller fokusere på informantene og konsentrere meg om å ha en god dialog. Alle informantene samtykket til at jeg brukte opptaker under intervjuene. Jeg noterte bare når jeg så non verbale uttrykk som for eksempel å lage hermetegn med fingrene eller nikke med hodet. Dette er i tråd med (Kvale og Brinkmann, 2009). Jeg har brukt opptaker før også i samtaler, og erfaringen er at en oppdager nye ting når man hører opptaket på nytt og skal transkribere. Jeg hadde ingen problemer med å høre hva som ble sagt, vi var bare to og tre i intervjuene, opptakeren ble lagt midt imellom oss og vi unngikk stort sett å snakke i munnen på hverandre. Ved å bruke lydopptaker kunne jeg også sikre at sitatene i oppgaven ble gjengitt ordrett.

4.6 Transkribering:

Transkribering er en måte som brukes til å oversette talespråk til skriftspråk. Metoden organiserer intervjuene på en måte som gjør det lettere å analysere (Kvale & Brinkmann, 2015). Transkriberingen ble gjennomført etter at intervjuene var gjort. Å transkribere er en krevende og langvarig jobb, men det som er fordelen med å transkribere er at man blir godt kjent med materialet. Jeg skrev også et refleksjonsnotat etter hvert intervju, refleksjonsnotatene er nyttig og hjalp meg til å få oversikt i forhold til kategoriseringen.

Malterud (2013) sier at nesten ingen mennesker snakker på en slik måte at skriftliggjøring av samtalen gir et riktig bilde av hva som ble hørt og sagt. Det vil alltid bli en fordreining når en skal omgjøre en samtale til tekst, selv ved grundig gjengivelse som er helt ordrett. Det som

er viktig å huske på er at samtalen blir gjengitt på en måte som ivaretar intervjuobjektet sine meninger (Malterud, 2013).

Det er også viktig når vi transkriberer at vi anonymiser navn og andre ting som kan kjennes igjen. Jeg skrev på bokmål og ikke på dialekten til mine informanter, men jeg var allikevel bevisst på å gjenfortelle det informantene sa på en slik måte at de kjenner seg igjen.

I det ene intervjuet jeg hadde to informanter, der kalte jeg den ene for I 1 og den andre for I 2, og meg selv for M. I de to andre intervjuene, hvor jeg bare hadde en informant, kalte jeg informanten I 3 og I 4, og meg selv M. På denne måten kunne man tydelig skille hvem som sa hva.

I det første intervjuet, der jeg hadde to informanter ble alt de sa skrevet ned ord for ord. Jeg noterte ned nonverbale uttrykk, gjentakelser og pauser og alt av overflødige uttrykk som mmm, æh og lignende. I de to andre intervjuene lot jeg være å ta med dette, og gjorde det heller om slik at det ble mer forståelig for meg å lese og analysere det senere. Dette er også i tråd med det Kvale og Brinkmann (2015) mener. De sier at det ikke er nødvendig med så konkret transkribering når det gjelder meningsanalyse av intervjutekster (Kvale & Brinkmann, 2015).

4.7 Analyse

For å få oversikt over det materialet jeg har innhentet, vil jeg i mitt analysearbeid bruke tematisk analyse, en analysemodell som går over fire steg eller faser slik Johannessen et al. (2020) legger den frem. Det å kalle dette for steg eller faser kan være litt misvisende, da dette er en prosess der man går frem og tilbake mellom de fire fasene flere ganger. Jeg velger å kalle det faser, da det høres mer sømløst ut enn steg. Johannessen et al. (2020) sier også at når det gjelder kvalitativ analyse, så regnes tematisk analyse for å være den mest grunnleggende tilnærmingen og lar seg kombinere med mange forskjellige teorier. Analyse er en spørsmålstyrt prosess, det vil si at alle ledd i forskningen er spørsmålstyrt. Tematisk analyse er som navnet tilsier, å finne forskjellige tema i de data vi har innhentet. Med tema så mener vi en gruppering av data med likheter som er viktige (Johannessen et al., 2020).

Jeg vil i det følgende redegjøre for de fire forskjellige fasene:

1. Forberedelser, innhenting av data og få oversikt over dem.

Første fase handler om å bli kjent med datamaterialet som er hentet inn fra intervjuene. Dette gjorde jeg ved å transkribere lydfilene fra intervjuene, så leste jeg gjennom alt i sin helhet mens jeg hørte på opptaket, og noterte ned mønstre jeg så/hørte. Så avsluttet jeg med å skrive en liten oppsummering av de opplysningene jeg fikk og de tankene jeg satt med. Dette er i tråd med (Johannessen et al., 2020).

Jeg utførte transkriberingen selv, dette er også i tråd med Malterud (2013) som sier at det er nyttig at den som intervjuer også utfører transkriberingen fordi intervjueren husker småting som kan være med å forstå uklarheter. Et annet moment er at du blir enda bedre kjent med materialet (Malterud, 2013).

2. Koding, markere og setter ord på viktige tema i dataene som er innhentet..

I denne fasen startet jeg med å markere de viktige poengene i dataene som jeg hadde innhentet. Jeg brukte tusjer med forskjellige farger for å skille dem, da fikk jeg en god oversikt over dataene og en dypere forståelse av dataene slik at jeg kunne bedre legge til rette for kategoriseringen. Dette er i tråd med Johannessen et al. (2020) sin definisjon av koding. De sier at koding handler om at vi ser over dataene vi har innhentet, fremhever viktige poeng og setter ord på dem.

Det kan være lurt å lese over dataene flere ganger og kode i flere omganger for å muligens finne nye viktige data og poenger i teksten. Jeg gikk mye frem og tilbake mellom intervju, intervjuguide, transkripsjon og analyse. Det kan være vanskelig å finne det eller de riktige forskningsspørsmålene, derfor kan det være greit å stille et stort åpent spørsmål og etter hvert stille andre spørsmål som en ser er viktig i forhold til det informantene svarer. Det sies at i kvalitative analyser så er det ganske vanlig at spørsmål og svar blir til underveis. Det er derfor viktig å starte med den tematiske analysen etter første intervju, og ikke vente til du har foretatt alle intervjuer og innhentet alle data, for da kan du justere spørsmål underveis. Det å lage seg noen refleksjonsnotat underveis kan også være hensiktsmessig, der man reflekterer over materialet som spesielt interessant (Johannessen et al., 2020).

3. Kategorisering, sortere dataene i mer overordnede kategorier/temaer:

Her sorterte jeg dataene som var innhentet i noen overordnede kategorier eller temaer, og under hovedkategoriene lagde jeg også noen underkategorier. Deretter leste jeg det som var kodet og kategoriserte det etter tema. Dette gjorde jeg flere ganger for å få med meg alt. Det er ikke anbefalt å lage for mange kategorier, tre til fem er nok (Johannessen et al., 2020). Dette er i tråd med Thagaard (2013) som sier at det fort kan bli uoversiktlig med for mange kategorier, men heller ikke ha for få kategorier, for da kan man gå glipp av viktig informasjon (Thagaard, 2013).

Jeg valgte tre hovedkategorier som jeg fargekodet slik:

1. Fosterforeldrenes erfaringer av samarbeidet med barnevernstjenesten
2. Fosterforeldrenes forståelser av hvordan fosterbarnets utfordringer har betydning i familiens dynamikk
3. Hva kan motvirke utilsiktede flyttinger

Malterud (2013) beskriver dette som en deduktiv analyse. Med det menes det at tilnærmingen er teoristyrkt, man starter med eksisterende teorier og studerer materialet for å finne svar. Vi benytter kategorier og begreper som finnes fra før, for å fordele aktuelle forekomster der vi tenker de skal være (Malterud, 2013).

Da jeg holdt på med disse hovedkategoriene, nummererte jeg alle funn for å få oversikt over antall funn under hver hovedkategori. Det kom også frem tema som jeg la i underkategorier, dette var tema som gikk igjen flere ganger og var lette og legges i underkategorier. Under første kategori, som er **fosterforeldrenes erfaringer av samarbeidet med barnevernstjenesten** skilte det seg ut to underkategorier. Det ene har jeg kalt: Samarbeid og anerkjennelse og det andre kalte jeg oppfølging. Under andre kategori, som omhandler **fosterforeldrenes forståelser av hvordan fosterbarnets utfordringer har betydning i familiens dynamikk**, kom det frem underkategorier som: Endringer i familien og fosterforeldrenes totalbelastning, og forståelse for fosterbarnets utfordringer. Så har jeg en hovedkategori som jeg kalte: **Hva kan motvirke utilsiktede flyttinger**. Her skilte det seg også

klart ut noen underkategorier, det ene var veiledning, og det andre kalte jeg frikjøp og avlastning. Dette kaller Malterud (2013) for en induktiv tilnærming, med det menes det at det går fra det generelle til det mer spesifikke. Prosessen sammenlignes med å sortere klær som legges i ulike skuffer. Vi må først finne en kommode som er merket med navn på skuffene, så legger vi det som passer i hver skuff, vi legger eksempelvis ikke en bukse i skuffen der det skal være gensere. Skal dette bli vellykket må vi ha mange nok skuffer slik at det er plass til de fleste plagg (Malterud, 2013).

4. Rapportering, tema og innhold blir rapportert:

I denne fasen skrev jeg frem temaene og dets innhold. Det blir kalt å skrive frem fordi funnene må legges frem på en overbevisende måte, slik at andre skal kunne forstå at funnene fremstiller problemstillingen på en troverdig og interessant måte. Jeg har derfor etterstrebet å legge frem rapporteringen på en måte som er forståelig, strukturert og ryddig, Jeg har også forsøkt å legge frem en presentasjon som er nyansert og grundig av hvert tema, med illustrasjoner som er relevante. Dette er i tråd med (Johannessen et al., 2020). Dette samsvarer også med Thagaard (2013) som mener det er viktig å legge frem prosjektet på en måte som er troverdig, forståelig, og ryddig, slik at den den som leser den skal forstå at forskningen er gjort på en tillitsvekkende måte (Thagaard, 2013).

Rapporteringen er med andre ord selve resultatet av studien. Analyseprosessen har vandret mellom alle fasene etter behov og ikke bare vært i en bestemt rekkefølge. Jeg har forsøkt å være bevisst min egen forforståelse og mine egne meninger og ikke la dette farge oppgaven. Dette er i tråd med Kvale og Brinkmann (2009) som mener at som forsker bør du ha et kritisk syn på egne tolkninger gjennom hele forskningsprosessen, og bruke gyldigheten som en kvalitetskontroll (Kvale & Brinkmann, 2009).

4.8 Validitet

Thagaard (2013) beskriver validitet eller gyldighet som en beskrivelse av hvor gyldig og relevant datamaterialet er for problemstillingen jeg som forsker vil belyse. Høy validitet vil si at de dataene som er innhentet er interessante for problemstillingen og at de er å stole på. Validiteten sier også noe om hvor bra datamaterialet stemmer med den ideen forskeren

hadde i forkant av undersøkelsen. Validiteten dreier seg også om at forskeren skal være kritisk til egne tolkninger. Det er derfor viktig at forskeren viser til grunnlaget for tolkningene sine og hvordan analysen har blitt konkludert for å sikre en høy validitet (Thagaard, 2013).

Jeg intervjuet rådgivere i fosterhjemtjenesten som har lang og bred erfaring fra veiledning i fosterhjem, samt at de har evaluert fosterhjem som har hatt en utilsiktet flytting. Denne kunnskapen kom godt til nytte for å svare opp min problemstilling. Jeg brukte også samme intervjuguide i alle mine tre intervjuer. Jeg intervjuet to informanter sammen og de to siste hver for seg. Det ble brukt ca. 15 minutter lengre i intervjuet der to informanter satt sammen, for det ble naturlig nok litt mere snakking de to imellom. Jeg har også gjennom analysearbeidet vært veldig bevist på at mine egne tolkninger ikke skal komme frem, men at det er informantenes forståelse og opplevelser som skal presenteres. Jeg mener derfor at de data jeg fikk inn fra mine informanter i min studie og måten de er lagt fram på, har en høy validitet.

4.9 Reliabilitet

Reliabilitet eller påliteligheten i min studie ble ivaretatt ved at jeg brukte et semistrukturert intervju med åpne og utforskende spørsmål, for at mine informanter skulle få komme med sine egne opplevelser og forståelser. Jeg mener også at mine informanter er med på å gjøre denne studien pålitelig og tillitsvekkende ved at de har lang og bred erfaring med å veilede fosterhjem og utføre evalueringintervju i fosterhjem som har opplevd utilsiktede flyttinger. Reliabilitet eller pålitelighet dreier seg ifølge Thagaard (2013) om at den forskningen som har blitt gjort, er utført på en pålitelig måte og at den som leser studien opplever at den er tillitsvekkende. Å bli overbevist om at den er pålitelig handler om den som leser blir overbevist om at forskningen er blitt utført på en tillitsvekkende måte (Thagaard, 2013).

4.10 Mulige etiske utfordringer.

Jeg innhentet nødvendige tillatelser gjennom innmelding av prosjektet til Norsk samfunnsvitenskapelige datatjeneste (NSD)/Personvernombudet. Selv om det ble forandring på min oppgave fra å snakke med fosterhjem til å snakke med rådgivere i fosterhjemtjenesten, så ble kravet til konfidensialitet ivaretatt ved at mine informanter ble

informert om at deres uttalelser ble anonymisert, og at ingen personer kunne bli identifisert. Navn på fosterbarn, fosterforeldre, eventuelt tredjepersoner og stedsnavn ble heller ikke nevnt av mine informanter, så det er helt umulig å kjenne igjen noen i denne oppgaven.

Informantene ble også orientert om at de når som helst kunne trekke seg fra undersøkelsen uten at det får noen konsekvenser. Det ble også informert om at lydopptaket vil bli slettet så fort jeg var ferdig med å transkribere intervjuet. Dette er i samsvar med Jacobsen (2010) som sier at i en kvalitativ undersøkelse er det tett kontakt mellom informant og forsker, derfor stilles det noen bestemte krav om informert samtykke og krav til å ivareta informantenes privatliv. Det som blir viktig i denne forbindelsen er at informanten har fått en komplett informasjon om prosjektet (Jakobsen, 2010).

Frivillighet er en viktig etisk forutsetning for forskning på mennesker. Alle som forespørres om å delta i forskning, skal gi et frivillig, informert, skriftlig samtykke, og vi må forsikre oss om at informanten har forstått hva samtykket handler om. Jeg sendte ut et informasjonsbrev til alle mine informanter der jeg redegjorde for prosjektet. Dette brevet inneholdt også en samtykkeerklæring som informantene måtte skrive under på og returnere til meg.

For å kunne reflektere over de etiske implikasjonene ved studien måtte jeg vurdere hvem jeg hadde etiske forpliktelser overfor. Det kan være den vi får oppdraget fra, andre forskere, kunnskapssamfunnet, samarbeidspartnere, informantene og alle som blir berørt av forskningsspørsmålet. I dette tilfellet er det fosterforeldre og fosterbarn jeg tenker blir mest berørt, men også barnevernstjenesten og andre samarbeidspartnere i mesosystemet. Fosterforeldrene og fosterbarna blir omtalt i dette prosjektet, men uten at de selv uttaler seg. Jeg hadde jo selv ønsket å snakke med fosterforeldrene, men det ble ikke mulig i denne omgang. For å ivareta fosterforeldrene og fosterbarna har jeg vært bevisst på hvordan jeg formidler informasjon og karakteristikk av fosterhjem og fosterbarn.

Et vesentlig hensyn er å være oppmerksom på at forskningen ikke skal bidra til stigmatisering av fosterbarn, fosterhjem eller ansatte i fosterhjemstjenesten. Det er vårt ansvar som forskere og sørge for at alle blir behandlet med verdighet, trygghet og integritet i alle faser av forskningsprosessen. Dette er i tråd med det Kvale og Brinkmann (2009) mener. De

skriver at det er viktig at vi som forskere tar hensyn til mulige etiske problemstillinger helt fra begynnelsen i forskningsprosessen og helt til rapport er ferdig (Kvale & Brinkmann, 2009).

5.0 Presentasjon av funn.

Jeg vil her i dette kapittelet presentere funn fra mitt analysearbeid i tråd med problemstillingen:

«Hvordan forstår rådgivere i fosterhjemstjenesten utilsiktet flytting fra fosterhjem og hva som kan motvirke dette»?

Jeg vil koble disse funnene opp mot noen teorier og forskning fra kapittel 2 og 3. Alle funnene jeg refererer til her er tema som mine informanter har erfart som sentrale av de fosterhjemmene de har vært i kontakt med. Informantene kommer også med egne refleksjoner etter å ha arbeidet med disse fosterhjemmene.

For å avgrense oppgaven har jeg vært helt avhengig av å unnlate noen tema. Tre temaer som er interessante, men som jeg av hensyn til oppgavens omfang har måttet utelate. De tre temaene er som følger: Noen fosterhjem mener de fikk for lite opplysninger om fosterbarnet i forkant av plasseringen. Samarbeidet mellom biologisk familie, barnevernstjenesten og fosterfamilien og at fosterhjem i slekt og nettverk sjelden har fått opplæring før plassering.

I det følgende vil jeg gå gjennom funnene mine, som er sortert under hovedkategorier og underkategorier:

Fosterforeldrenes erfaringer av samarbeidet med barnevernstjenesten

- Oppfølging av fosterhjemmene
- Samarbeid og anerkjennelse

Fosterforeldrenes forståelser av hvordan fosterbarnets utfordringer har betydning i familiens dynamikk

- Endring og belastning i fosterfamilien

- Fosterforeldrenes forståelse av fosterbarnets utfordringer.

Hva kan motvirke utilsiktede flyttinger

- Veiledning
- Avlastning og frikjøp

Her følger noen av mine funn fra intervjuene med mine informanter, funnene er sortert og lagt i undergrupper.

5.1 Fosterforeldrenes erfaringer av samarbeidet med barnevernstjenesten

I intervju med mine informanter trekkes det frem at et godt samarbeid, åpenhet, anerkjennelse, respekt og en god relasjon mellom fosterforeldrene og barnevernstjenesten og da spesielt kontaktpersonen er en avgjørende faktor for en vellykket plassering.

Informantene forteller allikevel om fosterhjem som opplever det motsatte og at kontakten mellom fosterforeldre, barnevernstjenesten og andre samarbeidspartnere som belastende.

Det kom også frem flere faktorer som var knyttet til barnevernstjenesten sin oppfølging og som informantene mener kan være en sentral årsak til utilsiktet flytting fra fosterhjem.

Det kommer tydelig frem i min analyse at mine informanter har erfart at samarbeidet mellom fosterforeldrene og barnevernstjenesten har vært dårlig og at fosterforeldrene har fått mangelfull oppfølging.

5.1.1 Oppfølging av fosterhjemmene

I min analyse av intervjuene så ser jeg at det samarbeidet og den oppfølgingen barnevernstjenesten og spesielt kontaktpersonen har med fosterhjemmene er helt sentralt i forhold til om det blir en utilsiktet flytting eller ikke.

Mine informanter beskriver at fosterhjemmene opplever at barnevernstjenesten er vanskelig å få tak i. Mine informanter har fortalt om fosterhjem som ikke har hatt kontakt med barnevernstjenesten på mange uker etter en plassering. Ei fostermor fortalte til en av mine informanter:

«Vi prøvde å få tak i kontaktpersonen på telefon, SMS og E-post i nesten tre uker etter plasseringen uten å få svar».

Her er det tydelig at min informant fremhever hvordan fostermor ønsker tett kontakt i oppstarten av plasseringen, hvilket kan forstås som at hun søkte støtte, og at hun ikke ønsker opplevelsen av å stå alene i fosterhjemsopdraget. Når det fremheves at fostermor har prøvd i flere uker og gjennom flere kanaler, understreker dette behovet for å ha barnevernstjenesten som en nær samarbeidspartner. Dette støttes av Backe-Hansen (2009) som anbefaler at det må settes tettere oppfølging av fosterhjemmet den første tiden etter en plassering. Det bør gis mer enn de fire besøkene i året som er fastsatt i eksisterende retningslinjer (Backe-Hansen, 2009). Dette kan motvirke utilsiktede flyttinger, den første tiden etter plassering er en sårbar periode. Backe-Hansen et al. (2013) sier at gjennomsnittet for utilsiktede flyttinger er ca. to år etter plassering.

Mine informanter erfarer at det er en sammenheng mellom dårlig oppfølging i starten av en plassering og at dette fører til at det kan bli dårlige relasjoner mellom fosterhjemmet og barnevernstjenesten.

I funnene forteller mine informanter om at noen av fosterhjemmene får mangelfull oppfølging. Mine informanter erfarer at barnevernstjenesten ikke er tilgjengelige, de har en stresset hverdag og at mange slutter i barnevernstjenesten. Ofte fører dette igjen til hyppige bytter av kontaktpersoner hos fosterhjemmet. Dette kan bidra til mangelfullt samarbeid og oppfølging i fosterhjemmet. En av mine informanter fortalte:

«Ett av mine fosterhjem har byttet kontaktperson hele fem ganger bare det siste året».

En av mine informanter har erfart at et fosterhjem har hatt fem forskjellige kontaktpersoner på ett år. Når informanten trekker dette frem, så kan det forstås som at hen vil fremheve hvor viktig det er med kontinuitet i samarbeidet mellom fosterhjem og barnevernstjenesten. Mine informanter trekker frem dette med hyppighet i kontakten og tilgjengelighet, som sentralt. Det viser hvordan dette kan ha betydning for hvorvidt fosterhjemmene erfarer å ha støtte eller om de opplever å stå alene om oppdraget. Backe-Hansen et al. (2013) mener at det er helt forståelig at det forholdet som er mellom barnevernstjenesten og fosterhjemmet

kan være en faktor som er med å påvirke om fosterforeldrene vil stå i oppdraget sitt (Backe-Hansen et al., 2013).

I mine intervjuer sier flere av mine informanter at det er fosterhjem som ikke har fått de fire oppfølgingsbesøkene i året som er et minimum. Dette er lovpålagt, og Forskriften om fosterhjem (2003) sier at barnevernstjenesten skal følge opp fosterhjemmene med oppfølgingsbesøk minst fire ganger i året. Det anbefales tettere oppfølging av fosterhjemmene med en gang barnet er plassert. Barnevernstjenesten kan gå ned til to besøk i året, men da må fosterbarnet ha bodd i fosterhjemmet i minst to år, og fosterbarnet skal få medvirke før det tas en beslutning om å redusere oppfølgingsbesøkene. Barnevernstjenesten skal også vurdere at forholdene i fosterhjemmet er gode (Forskrift om fosterhjem, 2003).

Oppsummert i dette avsnittet om oppfølging i fosterhjem er hovedpunktene, at det er hyppig skifte av kontaktperson, færre besøk enn det som er anbefalt og lovpålagt, og vanskelig å få tak i kontaktpersoner i barnevernstjenesten.

5.1.2 Samarbeid og anerkjennelse

Det er gjennomgående i mitt materiale at mine informanter forstår mangelen på anerkjennelse fra barnevernstjenesten for den jobben fosterforeldrene gjør, som en mulig årsak til utilsiktet flytting. En fosterfar fortalte en av mine informanter:

«Jeg er så lei av å ikke bli hørt om det som omhandler vårt fosterbarn, barnevernstjenesten tar beslutninger over hodet på oss, vi føler oss så lite verdt».

Her hører vi om en fosterfar som synes å ville ha mer medvirkning i sin rolle som fosterforelder. Det kan også synes som om fosterhjemmet kan oppleve en mangel på anerkjennelse gjennom en mangel på gjensidighet og likeverd i samarbeidet. Honneth (2008) sier at i teorien om anerkjennelse er det vesentlige at man blir fremhevet som betydningsfull og at man styrker medbestemmelsesretten og vektlegger gjensidighet og samarbeid mellom mennesker (Honneth, 2008).

I mine funn fremkom det at noen informanter erfarte at det kan bli en konflikt mellom barnevernstjenesten og fosterforeldre når det gjelder forhold knyttet til fosterbarnets behov.

En av mine informanter forteller fra et gruppeintervju hen hadde med fosterhjem:

«Mange fosterforeldre var opptatt av at det er de som er sammen med fosterbarnet store deler av tiden og at det er de som kjenner fosterbarnet best, fosterforeldrene skjønner ikke at barnevernstjenesten kan mene at de se behovene hos fosterbarnet bedre enn dem, når det er også er mangelfull oppfølging av barnevernstjenesten».

Her ser vi at informanten erfarer at flere fosterforeldre tilsynelatende savner anerkjennelse av barnevernstjenesten for den kompetansen fosterforeldrene har ved at de kjenner barnet best. Fosterforeldrene forteller i intervjuet med min informant at det er mangelfull oppfølging fra barneverntjenesten, dette kan forstås som at fosterforeldrene mener at barneverntjenesten ikke kjenner fosterbarnet like bra som dem. Backe-Hansen (2009) mener det er viktig at barneverntjenesten behandler fosterforeldrene som betydningsfulle samarbeidspartnere. Om fosterforeldrene føler seg anerkjent eller ikke kan være avgjørende når det gjelder om de skal fortsette i fosterhjemoppdraget eller ikke (Backe-Hansen, 2009). Det er også i tråd med det Honneth (2008) kaller den solidariske sfære og som vektlegger anerkjennelse som en bekreftelse på noen sitt bidrag i fellesskapet (Honneth, 2008).

I mine funn ser jeg også at mange fosterforeldre opplever barneverntjenesten og andre hjelpeinstanser som en belastning.

I tillegg til barneverntjenesten er det barnehage/skole, BUP, PPT med flere som har en mening om fosterbarnet og hvordan det bør ivaretas. Dette er veldig krevende og gjør fosterforeldrene usikre på seg selv. En fosterfar fortalte en av mine informanter:

«Det er skikkelig krevende og stressende når alle skal har ulik mening om hva som er best for vårt fosterbarn».

Ut fra det denne fosterfaren forteller min informant kan det synes som at denne fosterfaren virker å være frustrert over at flere forskjellige instanser har ulik mening om fosterbarnet

deres. Backe-Hansen (2009) sier at det å være fosterforeldre er en krevende og omfattende oppgave som kan gjøre at noen fosterforeldre blir stressa som igjen kan føre til en utilsiktet flytting i noen tilfeller (Backe-Hansen, 2009). Gulbrandsen (2017) viser til Bronfenbrenner (1979), han legger spesielt vekt på samspillet og sammenhengene mellom de forskjellige arenaene er viktig for barnet i sin utviklingsøkologiske modell.

Oppsummert i dette avsnittet om samarbeid og anerkjennelse så er hovedpunktene at noen fosterhjem føler at de ikke får medvirke i avgjørelser som omhandler deres fosterbarn, og at de ikke føler seg anerkjent som likeverdige samarbeidspartnere av barnevernstjenesten og andre hjelpeinstanser.

5.2 Fosterforeldrenes forståelser av hvordan fosterbarnets utfordringer har betydning i familiens dynamikk.

Under intervjuene av mine informanter, kom det frem noen elementer som kunne ende opp i utilsiktede flyttinger som var knyttet til fosterforeldrenes forståelse av hvordan fosterbarnet har betydning for familiens dynamikk. Endringer og belastninger i familien er en vesentlig faktor, alle informantene ser da at det blir veldig krevende for fosterforeldrene når for eksempel egne barn blir skadeiddene av en fosterhjems plassering. En annen faktor som kom frem, var at mange fosterforeldrene mangler forståelse for barnets fungering og hvordan de skal forholde seg til et barn med krevende utfordringer.

5.2.1 Endring og belastninger i fosterfamilien

Mine informanter forteller at mange fosterforeldre sier noe om at de endringen som skjer i en familie når de tar på seg oppgaven som fosterhjem er veldig stor i seg selv, alle i familien blir involvert i det. I analysen kommer det spesielt frem at fosterforeldrenes egne barn er en avgjørende faktor. Bli belastningen på dem for stor er veien kort til en utilsiktet flytting, dette trumfer alt.

En av mine informanter gjenforteller det en fostermor sa:

«Vi hadde ikke noe valg, vi kunne ikke fortsette som fosterforeldre, for vårt eget barn var redd og turte ikke å være i samme rom som fosterbarnet».

Her ser vi hvordan atmosfæren i hjemmet hadde endret seg, og at fosterfamiliens eget barn beskrev en redsel. Det er tydelig at hensynet til eget barn kommer først, og at fosterforeldrene derfor ikke opplever det som et reelt valg. Dette passer overens med Backe-Hansen (2009), som sier at om fosterbarnet har en antisosial atferd og hvordan den viser seg ganske sikkert å ha noe å si i forhold til utilsiktede flyttinger. Hun viser til Farmer et al. (2005) og Gilbertson og Barber (2003) som fant ut at faren for utilsiktet flytting øker dersom barnet/ungdommen har en voldelig og aggressiv atferd og hvis fosterfamiliens sikkerhet ble truet, spesielt om fosterbarnets atferd går ut over fosterforeldrenes egne barn (Backe-Hansen 2009).

Ett funn som går igjen etter å ha intervjuet mine informanter, er at en plassering kan gå veldig fint i mange år, men det skjer en endring og ting tilspisser seg og blir utfordrende når fosterbarna kommer opp i tenårene.

En av mine informanter forteller om en fosterfamilie:

«Fosterhjemmet hadde hatt plassering siden barnet var syv år, men når barnet ble ca.14 år så skjedde det en stor forandring. Det de merket først var at barnet begynte å ljugge og stjele, men så fant de ut at barnet drev med selvskadning også. Da turte de ikke å ha ansvaret lenger og det endte med en utilsiktet flytting».

Sitatet tydeliggjør at dynamikken er noe som endrer seg kontinuerlig, og at det som kan være en god dynamikk kan endre seg til å være utfordrende på et senere tidspunkt. Dette synliggjør behovet for veiledning og kontinuerlig dialog mellom fosterhjemmet og barnevernstjenesten. Dette samsvarer med Oosterman, et al. (2007) i Paulsen og Ytreland (2022) som fant ut gjennom sine studier at det var sjelden det var bare en grunn til at det endte opp med en utilsiktet flytting. Et eksempel de kom med var at atferdsvansker i kombinasjon med økende alder hos fosterbarnet var en økende risiko for utilsiktet flytting (Paulsen & Ytreland, 2022).

I min analyse så finner jeg også at i de fosterhjemmene der fosterforeldrene går fra hverandre, så blir denne endringen så belastende at det ofte ender med en utilsiktet flytting.

Dette er i tråd med Backe-Hansen et al. (2019) som understreker at det å være oppmerksom på belastninger og ressurser i fosterhjemmet over tid er viktig. Eventuelle endringer i fosterhjemmet er viktig å få med seg, for eksempel at fosterforeldrene skilles (Backe-Hansen et al., 2019). Dette samsvarer også med Backe-Hansen et al. (2013) som sier at store endringer i fosterfamilien kan øke faren for en utilsiktet flytting.

Oppsummert i dette avsnittet om endringer og belastninger i fosterfamilien, så er hovedpunktene at det fort kan bli en utilsiktet flytting om plasseringen går ut over fosterforeldrenes egne barn. Det kommer også frem at utfordringer omkring fosterbarnet kan komme når fosterbarnet kommer opp i tenårene, selv om de har vært plassering i mange år. Belastningen kan også bli for stor om fosterforeldrene skiller seg.

5.2.2 Fosterforeldrenes forståelse av fosterbarnets utfordringer.

I mitt marialet kom det frem at fosterbarn som strever med å etablere relasjon til fosterhjemmet har vist seg krevende for mange fosterhjem, det er intensiteten som kan bli belastende for fosterforeldrene. En av mine informanter forteller om to forskjellige fosterhjem hun følger opp:

«Ett av mine fosterhjem har et fosterbarn som henger på fosterforeldrene hele tiden, spesielt fostermor, hun fortelle at hun kan ikke gå på do uten at det er mas. Et annet fosterhjem opplever det motsatte, de kommer ikke i posisjon og blir avvist av fosterbarnet sitt hele tiden».

Min informant beskriver to fosterhjem med fosterbarn som krever to ulike tilnærminger som begge kan være krevende å håndtere for fosterforeldre. Det første eksempelet kan forstås ut ifra min informant som at fosterforeldrene ikke får noe tid for seg selv fordi fosterbarnet trenger deres tilstedeværelse for å føle seg trygg. Det andre eksempelet kan forstås som at fosterforeldrene er tett på fosterbarnet og forsøker å trygge det på best mulig måte, men at fosterbarnet ikke er klar for å slippe de innpå seg. Gulbrandsen (2017) viser til Bowlby (1969) som mener denne tilknytningsatferden gjenspeiler hvordan barna har blitt møtt på tidligere, og barna lager sin egen indre arbeidsmodell basert på tidligere opplevelser. Det er derfor

viktig å være klar over for fosterforeldre og alle omsorgspersonene at dette er strategier som barn kan benytte seg av for å oppnå oppmerksomhet (Gulbrandsen, 2017).

Kvello (2016) viser til Ainsworth et al. (1978) og Main og Solomon (1986) som så på Bowlby sin tilknytningsteori og viser til fire tilknytningskvaliteter, disse ble gitt bokstavene A, B, C og D. Om tilknytning A, som er unnvikende tilknytning sies følgende: Barnets omsorgspersoner har utfordringer med å akseptere barnets følelsesregister, så barnet lærer seg å fortrenge eller undertrykke emosjoner. Disse barna som er unnvikende prøver å unngå emosjonell nærhet til andre mennesker, og utfører gjerne selvomsorg for å takle sine egne følelser i stedet for å ta imot regulering fra andre nære personer. Her kjenner vi igjen det min informant fortalte om det fosterbarnet som avviste fosterforeldrene hele tiden og som fosterforeldrene ikke greide å komme i posisjon til å hjelpe. Det første eksempelet min informant fortalte om, der fosterbarnet var masete og tett på fosterforeldrene hele tiden, kan vi kjenne igjen i Tilknytning C, ambivalent tilknytning. Denne tilknytningen kjennetegnes ved at barnet forsterker uønsket atferd ved for eksempel søke nærhet og klamre seg til. Barn som har opplevd at de må kreve ting for å dekke sine behov, kan være sårbare for ignorering og kan fremstå som oppmerksomhetskrevenne og være innyndende på grunn av at omsorgspersonene tidvis har vært emosjonelt utilgjengelig for barnet (Kvello 2016).

En av mine informanter forteller om et fosterhjem som fikk et fosterbarn som strevde med å etablere relasjon til fosterforeldrene. Informanten forteller at fosterforeldrene gjorde alt de kunne for at fosterbarnet skulle trives i fosterhjemmet, men fosterbarnet avviste fosterforeldrene helt til det ble en utilsiktet flytting.

Fosterbarnet sier i ettertid til min informant:

«Jeg ville jo egentlig ikke flytte», «Dette er det beste fosterhjemmet jeg har bodd i».

Dette kan det forstås som at dette fosterbarnet ikke hadde lært noen andre strategier enn å avvise, selv om han egentlig ville bo der. Fosterforeldrene forsto ikke hva de skulle gjøre, de gjorde alt de kunne for at fosterbarnet skulle ha det bra. Min informant tror kanskje denne utilsiktede flyttingen kunne vært unngått om fosterforeldrene hadde fått veiledning tidligere? Dette samsvarer med Jacobsen (2009) som sier at fosterbarn med en tilknytningskade kan by på store utfordrende omsorgsoppgaver for fosterforeldrene, og

barnevernstjenesten må inn med veiledning og avlastning skal fosterforeldre klare denne oppgaven (Jacobsen, 2009). Dette samsvarer også med Storø et al. (2010). De sier at om fosterforeldrenes ikke forstår fosterbarnets vansker, så kan dette føre til store belastninger for dem. Relasjonen mellom fosterforeldrene og fosterbarnet må være gjensidig, om ikke kan fosterforeldrene komme inn i et mønster som bare fører til at fosterbarnets avvisning øker. Fosterforeldrene føler seg kanskje mislykkede og det kan føre til en utilsiktet flytting (Storø et al., 2010).

Ut ifra mine funn ser jeg også at for noen fosterforeldre ble barnets relasjonelle utfordringer så krevende og vanskelig at de ikke hadde klart å se det for seg i forkant av plassering. Fosterforeldre måtte erfare dette for å forstå. Ei fostermor sier dette til en av mine informanter:

«Vi visste at han hadde store relasjonsskader, men hadde ingen anelse om at det krevde så mye av oss».

U ifra det min informant forteller kan det tyde på en fostermor som synes å være uforberedt på fosterbarnets utfordringer. Dette tydeliggjør at opplæring, tett oppfølging fra barneverntjenesten og veiledning er viktig for at fosterforeldrene skal kunne vite hva utfordringene innebærer. Jeg tror det blir helt avgjørende at fosterhjemmene har fått opplæring før plasseringen og at det blir satt inn veiledning så fort som mulig etter plassering slik at man vet hvordan man skal møte fosterbarnet. jeg husker jeg snakket med et fosterhjem som hadde hatt en plassering i ni år. Hver kveld spurte fosterbarnet om det samme: «Dere vekker meg vel i morgen?» Fosterforeldrene svarte det samme hver kveld, at de vekket han. Dette er ikke så krevende som mange andre utfordringer kan være, men det at fosterforeldrene ikke ble lei av disse spørsmålene og fortsatte å svare det samme hver kveld var veldig viktig for å trygge dette fosterbarnet. Dette samsvarer med Smith (2002) som sier at det er viktig at omsorgspersonene viser forståelse for barnets signaler og behov samtidig som de greier å tilpasse atferden sin til det. Hvis fosterforeldre greier dette så er det større mulighet for at fosterbarnet knytter seg til dem (Smith, 2002).

Guldbrandsen (2017) viser til Bowlby (1969) som mener barn bygger indre arbeidsmodeller av seg selv og omsorgsgiveren på bakgrunn av samspillet og relasjonene de opplever. Dette er med å bestemme hvilken måte barnet går inn i nye relasjoner på.

Bowlby mener at det å ha trygge og sterke bånd til andre er et grunnleggende behov hos alle mennesker og at man kan tilknytte seg andre omsorgspersoner en egne foreldre.

Tilknytningen utvikler seg fra barndommen og helt fram til vi er voksne. Godt samspill med nære omsorgspersoner vil opprette sterke følelsesmessige bånd (Guldbrandsen, 2017).

I mitt analysearbeid kom det også frem at mine informanter erfarer at fosterbarna har store psykososiale utfordringer som fosterhjemmene må håndtere. De mener at mange av de barna som blir plassert i fosterhjem nå har omsorgsbehov som er større enn tidligere, og at noen av disse barna ikke ville blitt plassert i fosterhjem, men på en institusjon for bare to til tre år siden. Det kreves mye av fosterforeldrene når utfordringene og behovene hos fosterbarna blir så krevende.

En av mine informanter sier:

«Noen ganger så må fosterforeldrene ha særlig kjennskap til barnets problematikk for å kunne møte fosterbarn med spesielle behov på en god nok måte. Noen fosterforeldre tar på seg oppdrag for barn som har så store utfordringer at de ikke har forutsetninger for å forstå omfanget av fosterbarnets behov, da har vi sett at det ender med utilsiktet flytting etter kort tid».

Her ser vi en av mine informanter som erfarer at noen fosterforeldre ikke har forutsetninger til å forstå utfordringer og møte behovene til fosterbarn med spesielle behov uten å få en spesifikk kunnskap om fosterbarnets problematikk. Dette samsvarer med det Storø et al. (2010) som mener at fosterhjem er et bra tilbud for de barna som kan dra nytte av fosterhjem. Noen barn har så store utfordringer relasjonelt at de ikke greier å knytte seg til nye omsorgspersoner. For disse barna blir det vanskelig å forholde seg til nære relasjoner og det virker mer som en trussel enn en trygghet. De vil trekke seg unna og avvise omsorg, det å bli flyttet til et fosterhjem kan re- traumatisere disse barna. Storø et al. (2010) mener også at noen ungdommer har en så krevende problematikk og så omfattende omsorgsbehov at det er nødvendig med en institusjonsplassering. Disse ungdommene trenger også både

behandling og omsorg, men på en institusjon så får de ikke disse nære relasjonene da det er turnus og mange flere omsorgspersoner å forholde seg til (Storø et al., 2010).

Oppsummert i dette avsnittet om fosterforeldrenes forståelse av fosterbarnets utfordringer så er hovedpunktene, at fosterbarn med forskjellige typer relasjonsskader kan være vanskelig for mange fosterhjem, fordi de ikke var klar over hvor krevende det var. Det kommer også frem fra mine informanter at fosterforeldrene ofte kan trenge særlig kunnskap om fosterbarnets problematikk for å kunne gi det nødvendig hjelp og støtte. Det kom også frem at mine informanter har sett en endring i at omsorgsbehovene er større enn tidligere hos de barna som blir plassert i fosterhjem.

5.3 Hva kan motvirke utilsiktede flyttinger

I det følgende vil jeg presentere funn knyttet til hva rådgiverne erfarer kan motvirke utilsiktede flyttinger. Det er spesielt tre tiltak som har skilt seg ut som viktige med tanke på å gjøre hverdagen lettere for fosterhjemmene i min undersøkelse og det er veiledning, avlastning og frikjøp.

5.3.1 Veiledning

I mitt analysearbeid kom det tydelig frem at veiledning er et viktig tiltak og at veiledningen bør starte så tidlig som mulig og vedvare under hele plasseringen i større eller mindre grad for å redusere risikoen for utilsiktede flyttinger.

En av mine informanter sier:

«Det er viktig å komme i gang med veiledning så tidlig som mulig etter plassering, når det er «fredstid». Da er det mye enklere for fosterforeldrene og nyttiggjøre seg veiledningen, for når det er krise så er de så slitne at de ikke får noe ut av veiledningen».

Her ser vi en av mine informanter som mener at fosterhjemmene bør få veiledning så fort som mulig etter plassering og at veiledning har best effekt når det er rolig i fosterhjemmet. Dette er i tråd med det Backe-Hansen (2009) sier, hun anbefaler at det må settes inn systematisk veiledning og oppfølging av fosterhjemmet umiddelbart etter plassering da dette ganske sikkert vil være et positivt tiltak for både fosterforeldre og fosterbarn (Backe-

Hansen, 2009). Dette er også i samsvar med det Brown og Bednar (2006) mener, de viser også til at sjansen for en vellykket fosterhjems plassering økte ved at fosterforeldre fikk veiledning under hele fosterhjemsoppholdet (Brown & Bednar, 2006).

I analysen kommer det også frem at fosterforeldrene synes det er særlig viktig å ha en ekstern veileder, altså ikke kontaktpersonen.

En av mine informanter forteller:

«De fleste fosterforeldre jeg snakker med ønsker ikke å ha kontaktpersonen som veileder. De synes det er vanskeligere å åpne seg for kontaktpersonen som de kanskje nettopp har diskutert lønn med. Fosterforeldrene ønsker at kontaktpersonen skal ha ansvar for det praktiske og ha den ordinære oppfølgingen med fosterforeldre og fosterbarnet, og at veiledningen skal være konkret. Fosterhjemmene setter pris på at de eksterne veilederne har spesial kompetanse på veiledning og at de kommer jevnlig og har god tid. På den måten skapes det en god relasjon og det er lettere for fosterhjemmene og ta opp de utfordringen de har».

Denne informanten har erfart fra flere fosterhjem synes å ha et ønske å skille veiledning og oppfølging. Min informant fremhever at mange fosterforeldre ønsker en ekstern veileder og dette kan tolkes som at de eksterne veilederne har bedre veiledningskompetanse og tar seg bedre tid til å bli kjent. Min informant fremhever også at flere fosterhjem synes det er lettere å ta opp utfordringer med noen andre enn kontaktpersonen som de også må forholde seg til når det gjelder for eksempel lønn. Dette samsvarer med Paulsen & Ytreland (2022) og evalueringen av intensivpakken for fosterhjem. Funnene viser tydelig at fosterfamiliene trenger en del mer støtte og veiledning enn det lovkravet tilsier, og det fosterhjemmene vanligvis får. Veiledning og praktisk støtte er helt avgjørende for at fosterhjemmet greier å stå i oppdraget og gjøre en god jobb som fosterforeldre. Funnene viser også at det er viktig at barnevernstjenesten setter inn egne veiledere som fosterforeldrene følges opp av, og ikke bruker kontaktpersonene som har den vanlige oppfølgingen av fosterhjemmet. Denne fordelingen av ansvar ser ut som er nødvendig for å sørge for at fosterforeldre får en reell veiledning og anerkjennelse, i tillegg til praktisk støtte. Veiledning og oppfølging er det som blir fremhevet som det viktigste av både

kontaktpersonene og fosterforeldre i intensivpakken. Alle fosterfamilier får veiledning en gang i uken etter oppstart av intensivpakken, deretter reduseres hyppigheten på veiledningen i samarbeid med fosterforeldrene. Veiledningen er hjemme hos fosterforeldrene og tema for veiledningen kan være spesifikke utfordringer som fosterforeldrene opplever i samspill med fosterbarnet (Paulsen & Ytreland, 2022).

Oppsummert i dette avsnittet om veiledning så er hovedpunktene først og fremst at veiledning er viktig å få inn så tidlig som mulig etter plassering og at det er veiledning under hele plasseringen, hyppigheten reguleres etter behov. Det kom også tydelig frem at veilederen bør være ekstern og ikke at det er kontaktpersonen i barnevernstjenesten som veileder.

5.3.2 Frikjøp og avlastning

I analysen kom det også frem at frikjøp er viktig for at fosterforeldrene skal få en forutsigbarhet i en ellers travel hverdag, slik at det ikke skal bli noen belastning å følge opp fosterbarnet i forhold til diverse samarbeidspartnere, kurs og veiledninger.

En av mine informanter erfarer at det tidvis er mye for fosterforeldrene, og forteller om fosterforeldre som deltar på kurs, møter og veiledninger som barnevernstjenesten ønsket at begge fosterforeldrene skal være med på. Dette krever at de må be om fri fra jobben og må be barnevernstjenesten om å få dekket tapt arbeidsfortjeneste, mange opplever å bli møtt negativt av barnevernstjenesten og det er belastende.

Her ser vi at min informant erfarer at barnevernstjenesten har forventninger om at fosterforeldrene skal delta på kurs, møter og veiledning, men de blir møtt på en negativ måte av barnevernstjenesten når det gjelder frikjøp. Dette erfarer min informant er belastende for fosterforeldrene. Paulsen og Ytreland (2022) sier at fosterforeldrene som deltok i intensivpakken for fosterhjem hadde alle en grad av frikjøp, og dette vurderes som helt avgjørende for at fosterfamilien skulle greie å stå i oppdraget (Paulsen & Ytreland, 2022).

I min analyse kom det frem at avlastning er et viktig tiltak. Dette gjør at fosterforeldrene kan få litt pusterom samtidig som de kan pleie parforholdet sitt og ivareta egne barn. Det kommer også frem i analysen at noen fosterforeldre har dårlig samvittighet for å finne på noe gøy når fosterbarnet er i besøkshjem.

En av mine informanter forteller:

«I jobben min ser jeg mange fosterhjem som har en krevende hverdag og at avlastningen de har en helg i måneden er veldig nyttig for dem slik at de kan gjøre noe sammen med egne barn, men ofte så har de dårlig samvittighet for at de finner på noe når fosterbarnet er på avlastning. Da blir det jobben vår å hjelpe fosterforeldrene å sortere disse følelsene».

Her ser vi en informant som fremhever avlastning som et bra tiltak, hen erfarer at fosterhjemmene har behov for avlastning for å pleie egen familie. Denne informanten erfarer også at fosterforeldrene ofte får dårlig samvittighet for å finne på noe når fosterbarnet ikke er der, men er klar på at de må veilede fosterforeldrene og hjelpe dem med disse følelsene. Dette er i tråd med Paulsen og Ytreland (2022) der det konkluderes med at avlastning er en faktor som anses å være veldig nyttig og positivt for både fosterbarnet, fosterforeldrene og eventuelt deres barn. Ikke bare fosterforeldrene, men også kontaktpersonene i barnevernstjenesten trekker frem betydningen av avlastning for at fosterforeldre skal klare å stå i arbeidet. Livet blir snudd på hodet når det kommer et fosterbarn inn i familien. Det kan derfor være nyttig med avlastning eller besøkshjem slik at fosterhjemmet kan få en liten pause og kanskje finne på noe med egne barn og pleie seg selv. Avlastning kan være mye annet enn helgeavlastning, det kan være å få hjelp av en nabo eller noen i familien som fosterbarnet er trygg på til å bidra med kjøring og henting (Paulsen & Ytreland, 2022).

Oppsummert i dette avsnittet om frikjøp og avlastning så er hovedpunktene at det kan være til stor hjelp med frikjøp slik at fosterforeldrene kan følge opp fosterbarnet på en god måte og delta på kurs og veiledninger uten at de taper penger på det. Avlastning er et annet tiltak som også kan være viktig for fosterforeldre kan pleie forholdet sitt og egne barn.

6.0 Drøfting

Jeg har i dette kapitlet delt opp drøftingen i hovedkategorier og vil drøfte alle temaene som kommer under hver hovedkategori hver for seg. Jeg vil drøfte funnene opp mot teorier og forskning som er i kapittel 2 og 3.

6.1 Fosterforeldrenes erfaringer av samarbeidet med barnevernstjenesten.

I min analyse kom det frem at mine informanter erfarte at fosterforeldrene opplevde mangelfull oppfølging, samarbeid og anerkjennelse for den jobben de gjør. God oppfølging, godt samarbeid og en anerkjennende holdning ovenfor fosterhjemmene helt fra starten av en plassering er utrolig viktig i forhold til om en plassering skal bli vellykket. Backe-Hansen (2009) sier at det må settes hyppigere oppfølging helt fra starten av en plassering, mer enn de fire besøkene i året som er fastsatt i dagens retningslinjer, da dette kan motvirke utilsiktede flyttinger (Backe-Hansen, 2009). Backe-Hansen et al. (2013) sier at gjennomsnittet for utilsiktede flyttinger er ca. to år etter plassering. (Backe-Hansen et al., 2013).

Jeg tenker at barneverntjenesten må strekke seg langt for å følge opp fosterhjemmene med de ressurser de har. Kontaktpersonene må prioritere å svare på e-post, SMS, eller ta en telefon til fosterhjemmet og ta de med i drøftinger. Dette kan være en god investering og bidra til at fosterhjemmene føler seg hørt og sett og at en utilsiktet flytting unngås. Dette samsvarer med Khoo og Skoog (2014) som mener at faren for en utilsiktet flyttinger kan øke om det er vanskelig å få kontakt med kontaktpersonen etter plassering og at det er lite kontakt med kontaktpersonen utover i plasseringen (Khoo & Skoog, 2014). Havik (2007) sier at kontaktpersonen sine prioriteringer og forståelse påvirker kvaliteten på den oppfølgingen fosterforeldre får. Det stilles store krav til en kontaktperson i barnevernstjenesten, kontaktpersonen må kunne vise at hen kan bruke skjønn på en god måte, hen må også ha god dømmekraft og ikke trekke forhastede beslutninger (Havik, 2007). Dette er også i tråd med det Backe-Hansen (2009) som mener det er viktig at barnevernstjenesten behandler fosterforeldrene som betydningsfulle samarbeidspartnere. Fosterforeldrene må få delta i beslutninger som tas rundt fosterhjemmet og fosterbarnet. Om fosterforeldrene føler seg anerkjent eller ikke kan være helt avgjørende når det gjelder om de skal fortsette i fosterhjemoppdraget eller ikke (Backe-Hansen 2009). Dette henger også sammen med Honneth (2008), og det han kaller den solidariske sfære.

I lys av Honneth (2008) blir betydningen av gjensidighet og likeverdighet synlig, også med tanke på samarbeidet mellom fosterhjemmet og barnevernstjenesten, og andre samarbeidspartnere. For å få til dette er det viktig at holdningen til kontaktpersonene i barnevernstjenesten kjennetegnes av at den er respektfull og anerkjennende. I tillegg må kontaktpersonene være samarbeidsvillig og vise at fosterforeldrene blir hørt og sett. Det er helt vesentlig at det er en anerkjennende gjensidig holdning i samarbeidet mellom fosterforeldrene og barnevernstjenesten og eventuelle andre samarbeidspartnere. Det er vesentlige for anerkjennelse at man blir fremhevet som betydningsfull og at man styrker medbestemmelsesretten og vektlegger gjensidighet og samarbeid mellom fosterhjemmet og andre samarbeidspartnere (Honneth, 2008).

Det kommer frem i mine funn at mine informanter erfarer at barnevernstjenesten har mye å gjøre og at det er høy turnover blant kontaktpersonene på grunn av stort arbeidspress og mye stress. Dette kan igjen føre til hyppige bytter av kontaktpersoner. En av mine informanter fortalte om et fosterhjem som hadde hatt fem forskjellige kontaktpersoner på et år. Dette er veldig uheldig med tanke å skape gode relasjoner og kontinuiteten i oppfølgingen, dette kan være belastende for fosterforeldrene og ikke minst fosterbarnet som må forholde seg til mange forskjellige kontaktpersoner. Havik (2007) har også funn som viser at de fosterhjemmene som ikke hadde sin egen kontaktperson, var følelsen av samarbeid med barnevernstjenesten mye mindre. En del fosterforeldre fortalte også om at det var veldig mye bytting av kontaktpersoner. Det som betydde mest for fosterforeldrene var at kontaktpersonen hadde interesse for fosterhjemmet, hadde den kompetansen som krevdes og ikke minst at kontaktpersonen kjenner fosterbarnet og fosterforeldrene (Havik, 2007).

Det er sentralt at de kommunale barnevernstjenestene skal få nok ressurser til å kunne følge opp fosterhjemmene på en tilfredsstillende måte. Barna som er plassert i fosterhjem har blitt utsatt for et av de største inngrepet barnevernstjenesten kan gjøre og fortjener å få den oppfølgingen de har krav på. Dette er et politisk spørsmål på macro nivå og ikke så lett å få gjort noe med på kort tid.

6.2 Fosterforeldrenes forståelser av hvordan fosterbarnets utfordringer har betydning i familiens dynamikk

I mine funn kom det frem at det fort kan bli en utilsiktet flytting om plasseringen går ut over fosterforeldrenes egne barn. Det å bli fosterhjem medfører en stor endring for familien og fosterforeldrenes egne barn forstår kanskje ikke helt hva denne endringen medfører for dem. Det er derfor viktig at de får være med i prosessen og blir godt informert om hva dette innebærer for dem. Det er også viktig å involvere fosterforeldrenes egne barn i både oppfølgingsbesøk og veiledning, på den måten føler at de er en del av helheten. Det kan være en god investering å ta fosterforeldrenes egne barn på alvor når vi vet ut ifra mine funn og annen forskning at fosterforeldrenes egne barn går foran alt annet, har ikke de det bra er risikoen for en utilsiktet flytting veldig stor. Dette samsvarer med Backe-Hansen (2009) som viser til Farmer et al. (2005) og Gilbertson og Barber (2003) som blant annet fant ut at faren for utilsiktet flytting øker om fosterbarnet har en voldelig og aggressiv atferd som truer fosterfamiliens sikkerhet og spesielt om det går ut over fosterforeldrenes egne barn (Backe-Hansen, 2009). Backe-Hansen et al. (2013) viser til Brown og Bednar (2006) sin amerikanske studie der det kom frem fosterbarnets atferd og hvorvidt fosterbarnet kunne være farlig for fosterhjemmets egne barn, eller fosterforeldrene selv, var avgjørende for om de ville si opp fosterhjemsoppdraget sitt. Her ble det nevnt faktorer som: Fysisk vold eller seksuell vold mot fosterfamilien.

Det kommer også frem fra min studie at mine informanter opplever at mange barn som blir plassert i fosterhjem nå, har betydelig større utfordringer nå enn for bare en kort tid siden. Mange av disse barna eller ungdommene ville tidligere blitt plassert på institusjon og ikke fosterhjem. Dette fører til at fosterforeldre får større og mer omfattende arbeidsoppgaver som krever mye av dem som omsorgsgivere. For noen fosterhjem blir den totale belastningen for stor og ender med utilsiktet flytting, fordi mange fosterforeldre ikke vet hvordan de skal møte fosterbarnet. Det er derfor viktig å sette inn tiltak i fosterhjemmet for at fosterforeldrene skal makte å stå i jobben, særlig når vi vet at utfordringene kan bli større ved flere flyttinger. Paulsen og Ytreland (2022) viser til Munro og Hardy (2006) samt Newton et al. (2000) der det kommer frem at barn og unge som ikke viser atferds-utfordringer ved første plassering, kan utvikle atferds-utfordringer på grunn av en utilsiktet flytting. Disse atferds-utfordringer øker i uttrykk ved flere flyttinger (Paulsen og Ytreland, 2022).

Barn og ungdom med tilknytningsforstyrrelser kan ofte være krevende å forholde seg til. Jeg viser til Kvello (2016) som viser til Ainsworth et al. (1978) og Main og Solomon (1986) som så på Bowlby sin tilknytningsteori og kom frem til fire tilknytningskvaliteter, disse ble gitt bokstavene A, B, C og D. Om vi tenker oss et fosterhjem som har egne barn som har en trygg tilknytning (B) og har blitt møtt med kjærlighet og omsorg og som har det trygt og godt i sitt hjem. Hvis dette fosterhjemmet får et fosterbarn med en unnvikende tilknytning (A), så vil det bli helt feil av fosterforeldrene og møte dette fosterbarnet på samme måte som de møter sitt eget barn. Om fosterforeldrene ikke møter fosterbarnet på en riktig måte kan fosterbarnet utvikle en passivitet, eller tegn på understimulering.

Barn som har en unnvikende tilknytningsform (A) fortsetter med sin avvisende atferd, og dette kan frustrere fosterforeldre som synes de gjør alt riktig. Disse barna trenger omsorgspersoner som gir grenser, men som allikevel ikke blir for tett på. Det kan være lurt å heller ta et skritt tilbake enn å henge over dem. Fosterhjemmet må bruke tid på tilnærmingen og ta små skritt om gangen. For fosterbarnet vil helst avvise fosterforeldrene, fordi det er denne indre arbeidsmodellen det har. Ofte trenger fosterbarn god tid før de kjenner seg trygge på de nye voksne de har rundt seg (Kvello, 2016).

I en tilknytningsteoretisk forståelse tydeliggjøres kompleksiteten i hvordan fosterforeldre må tilpasse omsorgen for egne barn og fosterbarn. Fosterforeldrene får ofte i mindre grad oppleve å få nytte av erfaringer med å ha oppdratt egne barn, når de får et fosterbarn som trenger andre strategier og tilnærminger. Dette kan utgjøre en risiko for at fosterhjemmet ikke opplever å mestre oppgaven eller å ha den kompetansen som trengs. Igjen tydeliggjør dette behovet for at fosterhjemmet trenger anerkjennelse i dialog med samarbeidspartnere, og at de i veiledning får hjelp til å se på situasjoner, slik at de lykkes i å utvikle en anerkjennende relasjon til fosterbarnet.

Ut ifra mine funn kommer det frem at en plassering går bra når barnet blir plassert, men så kan barnet forandre seg når det blir ungdom. Det er vanskelig å forutsi hvordan et barn utvikler seg for eksempel seks til syv år etter plasseringen. Som en av mine informanter også sa så er utfordringen blitt så store på noen fosterbarn som kommer i fosterhjem at fosterforeldrene ikke har forutsetninger til å forstå dem. Storø et al. (2010) mener at noen barn og ungdommer har en så krevende problematikk og så omfattende omsorgsbehov at

det er nødvendig med en institusjonsplassering. Vi kan jo tenke oss at for eksempel en ungdom med en unnvikende tilknytning kunne nyttiggjort seg av en institusjonsplassering. Der er det forskjellige personer som går i turnus, ungdommen trenger ikke knytte så nære bånd til noen av de ansatte, da de ikke er på jobb hele tiden, personalet blir heller ikke så slitne av å stå i avvisningen når de ikke står i jobben døgnet rundt slik fosterforeldre gjør. Som Smith (2002) sier er det viktig at fosterforeldre viser forståelse for barnets signaler og behov samtidig som de greier å tilpasse atferden sin til det, da er større sjans for at fosterbarnet knytter seg til dem (Smith, 2002).

Mine informanter forteller om at fosterforeldrene mange ganger trenger særlig kunnskap om fosterbarnets utfordringer og at det blir viktig med veiledning helt fra starten av plasseringen. Veiledning som går spesifikt på de utfordringene som fosterbarnet har, slik at fosterforeldrene har forutsetninger for å greie å håndtere fosterbarnets utfordringer og kanskje unngå en utilsiktet flytting. Dette samsvarer med Jacobsen (2009) som blant annet sier at barnevernstjenesten må inn med veiledning og avlastning dersom fosterforeldre skal klare å stå i fosterhjemsoppgaven. Khoo og Skoog (2014) så også at fosterforeldrene ønsket mer støtte og veiledning. De fant også ut at noen ganger ble veiledningen satt inn for sent og i noen tilfeller ført dett til en utilsiktet flytting (Khoo & Skoog 2014). Dette er også i tråd med Paulsen & Ytreland (2022) som viser til Kaasbøll et al. (2019) som mener fosterforeldre trenger mer opplæring enn det som er standard, spesielt når det er snakk om barn med spesielle behov. For dårlig oppfølging og opplæring er en av hovedgrunnene til at fosterforeldre avslutter oppdraget sitt (Paulsen & Ytreland, 2022). Bunkholdt og Sandbæk (2011) mener det begrenser seg for hvor lenge fosterforeldre greier å håndtere disse utfordringene. For at fosterforeldrene skal klare å stå i disse tøffe utfordringene som ofte kan være uforståelige og belastende, er det nødvendig å settes inn veiledning, ellers kan belastningen bli så stor for fosterforeldrene at det ender med en utilsiktet flytting (Bunkholdt & Sandbæk, 2011). Backe-Hansen et al. (2013) sier at en utilsiktet flytting kan også få konsekvenser for fosterforeldre, som kan oppleve dette som personlig nederlag og ikke lenger ønsker å være fosterhjem. Dette blir igjen en utfordring for barnevernet som system som må bruke tid og ressurser på rekruttering og opplæring (Backe-Hansen et al., 2013).

Belastningene ved å bli fosterhjem kan være mange, og det kan oppleves som en stor overgang å bli et offentlig hjem og måtte åpne dørene for alle samarbeidspartnere og instanser. Det er lett å tenke seg at det kan bli belastende å forholde seg til alle som har en rolle rundt barnet. I tillegg til barnevernstjenesten, må de forholde seg til skole/barnehage, helsestasjon, helsesykepleier, BUP, PPT, habiliteringstjenesten, veiledere osv. Alle har gjerne en mening om fosterbarnet og hvordan det bør ivaretas. Dette kan være veldig krevende og kan gjøre fosterforeldrene usikre på seg selv.

Gulbrandsen (2017) viser til Bronfenbrenner (1979) som legger spesielt vekt på samspillet og sammenhengene mellom de forskjellige arenaene i sin utviklingsøkologiske modell. Han mener de ulike arenaene påvirker, og har mye å si i forhold til kvaliteten på oppvekstmiljøet til for eksempel fosterbarn. Hvis vi tenker oss fosterforeldrene inn i denne modellen så er det viktig at fosterforeldrene, barnevernstjenesten, Skole PPT, BUP med flere greier å samarbeide til fosterbarnets beste. Bronfenbrenner mener at relasjonen mellom aktørene på mesonivå, kan påvirke fosterbarnet (Gulbrandsen, 2017).

6.3 Hva kan motvirke utilsiktede flyttinger

I denne undersøkelsen har veiledning skilt seg ut som et viktig tiltak for å motvirke utilsiktede flyttinger. Dette kommer igjen mange ganger fra mine informanter og er også beskrevet tidligere i denne oppgaven som et viktig tiltak for å hjelpe fosterforeldrene når det gjelder flere forskjellige utfordringer. Det fremkommer også at det har stor betydning å komme i gang med veiledning så tidlig som mulig, og fortsette gjennom hele plasseringen, selv om fosterforeldrene sier at de ikke trenger det. Mine informanter erfarer at det er lettere å ta til seg veiledning når det er rolig i fosterhjemmet. Funnene i min oppgave viser også at det er viktig at barnevernstjenesten setter inn egne veiledere som fosterforeldrene følges opp av, og ikke bruker kontaktpersonene som har den vanlige oppfølgingen av fosterhjemmet. Dette er i tråd med Paulsen og Ytreland (2022) som sier at denne fordelingen av ansvar ser ut som er nødvendig for å sørge for at fosterforeldre får en reell veiledning og anerkjennelse, i tillegg til praktisk støtte. De viser også til at veiledning og oppfølging er det som blir fremhevet som det viktigste av både kontaktpersonene og fosterforeldre i intensivpakken. Alle fosterfamilier får veiledning en gang i uken etter oppstart av intensivpakken, deretter reduseres hyppigheten på veiledningen i samarbeid

med fosterforeldrene. Veiledningen er hjemme hos fosterforeldrene og tema for veiledningen kan være spesifikke utfordringer som fosterforeldrene opplever i samspill med fosterbarnet (Paulsen & Ytreland, 2022).

Ut ifra mine funn, så tenker jeg det at det er en del faktorer å ta med seg for å kunne arbeide litt bedre i fosterhjemmene, slik at vi trykker fosterforeldrene og får mer stabile fosterhjem. Det er viktig å tenke på at nesten alle barna som har blitt plassert i fosterhjem har vanskelige opplevelser og erfaringer og har store behov for god omsorg og oppfølging i stabile og gode fosterhjem. Jeg tenker at det blir veldig viktig å sette inn veiledning i alle fosterhjem ved plassering og at en holder på med det under hele plasseringen, men at intensiviteten reguleres. Det er ikke alltid det er behov for veiledning ukentlig, men i noen perioder kan det være aktuelt. Dette er i tråd med funnene til Khoo og Skoog (2014) som viser at flere av fosterhjemmene ønsket veiledning og avlastning. Fosterforeldrene mente at noen utilsiktet flytting kunne vært unngått om de hadde fått dette når fosterbarnet bodde der (Khoo & Skoog, 2014).

I mine funn kom også frikjøp frem, at frikjøp av fosterforeldrene kan være et nyttig tiltak for å gjøre fosterforeldrenes hverdag litt mindre belastende. Mine informanter erfarer at noen fosterforeldre opplevde å bli møtt på en negativ måte når de ba om frikjøp. Mine informanter erfarer at fosterforeldrene har mye de skal følge opp, både med barnet selv, kurs, veiledning, møter og opplæring, osv. Paulsen og Ytreland (2022) mener at individuell tilrettelegging og fleksibilitet er avgjørende for å lykkes. Fosterhjemmets behov og utfordringer er noe som stadig er i endring og det er derfor viktig at både den praktiske tilretteleggingen og oppfølgingen er fleksibel slik at det kan korrigeres etter behov. Det er derfor viktig at barnevernstjenesten legger til rette for at fosterforeldrene kan være med på for eksempel opplæring og veiledning ved å ordne med frikjøp. På den måten blir det forutsigbart for fosterforeldrene ved å sørge for at de ikke taper penger på å være med på veiledning, møter og lignende.

Alle fosterhjemmene som deltok i intensivpakken hadde en grad av frikjøp, dette ble vurdert som helt avgjørende for at fosterfamilien skulle greie å stå i oppdraget (Paulsen & Ytreland, 2022). Frikjøp er også en rettighet fosterforeldrene kan ha. Dette er i tråd med Honneth (2008) og det han sier om anerkjennelse i den rettslige sfæren. Fosterforeldre har en del forpliktelser som de må følge opp i forhold til blant annet barnevernstjenesten, men de har

også mange rettigheter som for eksempel rett til opplæring, avlastning, veiledning og lønn eller frikjøp (Honneth, 2008).

Avlastningen har også kommet frem i mine funn som en viktig faktor for at fosterforeldrene skal orke å stå i arbeidet sitt. Mine informanter erfarer at fosterforeldrene trenger en «pause» fra hverdagen og pleie parforholdet og ta vare på egne barn. Noen fosterforeldre mine informanter at de får dårlig samvittighet av å reise bort eller finne på noe med egen familie når fosterbarnet er på avlastning. I denne undersøkelsen kom det frem at det kunne være lettere for både fosterforeldre og fosterbarn om avlastningen er hos for eksempel venner eller familie til fosterforeldre som fosterbarnet har blitt kjent med og føler seg trygg sammen med. Det kan også være fosterbarnets egen familie, som foreldre, besteforeldre, tanter, onkler osv. Ved å bruke slike personer som besøkshjem får kanskje fosterbarna en mer positiv opplevelse og får ikke den følelsen av å bli sent bort til et «kjøpt» besøkshjem, selv om det også kan fungere bra. Dette er i tråd med Paulsen og Ytreland (2022) der det konkluderes med at avlastning er en faktor som anses å være viktig for både fosterbarnet, fosterforeldrene og eventuelt deres barn. Kontaktpersonene i barnevernstjenesten trekker også frem betydningen av avlastning for at fosterforeldre skal klare å stå i arbeidet (Paulsen & Ytreland, 2022).

Det er fort gjort at egne barn blir glemt og man selv går litt på høygir når det flytter inn et fosterbarn. Mange fosterforeldre har fortalt mine informanter at de synes allikevel det kan være litt vanskelig med avlastning fordi de føler på dårlig samvittighet med å finne på morsomme ting med egne barn når fosterbarnet er på avlastning.

Det er også viktig at avlastningen er bra for fosterbarnet, slik at fosterforeldrene er trygge og vet at fosterbarnet har det bra. Noe som kan være positivt for både fosterbarnet og fosterforeldre er om fosterbarnet kan være hos noen i nettverket til fosterforeldrene eller at fosterbarnet har samvær med sine egne foreldre eller annen familie. Noen fosterfamilier forteller mine informanter at fosterbarna må forholde seg til mange forskjellige mennesker og instanser slik at et besøkshjem kan bli en belastning for fosterbarnet. Dette kan medføre at fosterbarnet blir urolig både før og etter avlastning og som igjen blir mer slitsomt for fosterforeldrene.

7.0 Konklusjon

7.1 Oppsummering og implikasjoner for praksis

Formålet med denne oppgaven er å se på hva som kan være årsaken til utilsiktede flyttinger og hva som kan motvirke det. Videre har tanken vært å bruke denne kunnskapen for å redusere risikoen for utilsiktede flyttinger fra fosterhjem.

Det er sjelden det er en enkeltfaktor som kan forklare utilsiktede flyttinger, det er ofte mange momenter som spiller inn og årsakene er som regel sammensatte, individuelle og kompliserte. Det er for eksempel ikke ofte en kan si at adferden til fosterbarnet alene er grunnen til en utilsiktet flytting, vi må se på helheten. Fosterbarnets atferd må sees i sammenheng med hvor lenge det har bodd i fosterhjemmet, fosterforeldrenes erfaring, kunnskap og forståelse, hvor gammelt fosterbarnet er, om fosterhjemmet for eksempel har fått veiledning, opplæring og avlastning. Hvordan barnevernstjenesten samarbeider og følger opp fosterhjemmet på en anerkjennende måte slik at både fosterbarn, fosterforeldre og fosterforeldrenes egne barn føler seg ivaretatt er også alle viktige faktorer.

Ut ifra mine funn så ser vi at mine informanter erfarer at det er stor risiko for utilsiktede flyttinger helt i begynnelsen av en plassering, men også når barna er vært plassert en stund og kommer opp i tenårene. Dette tydeliggjør hvor viktig det blir med kontinuerlig oppfølging, veiledning og et godt samarbeid med fosterhjemmet fra plassering og under hele plasseringen.

Jeg ser i mine funn at fosterforeldrenes egne barn har en sentral rolle i forhold til at det skal bli en vellykket plassering. Det har kommet frem i undersøkelsen at om belastningen blir for stor på fosterforeldrenes egne barn så er veien veldig kort til en utilsiktet flytting. Så barnevernstjenesten må være bevist på dette, og investere tid i fosterforeldrenes egne barn både i rekrutteringsprosessen og under hele fosterhjems plassering, slik at de føler seg sett og hørt. Det bør også være med i mandatet til veilederne i fosterhjemmet, at fosterforeldrenes egne barn blir involvert, det kan være en god investering.

Mine funn viser at barnevernstjenesten kan bli mye bedre på anerkjennelse, samarbeid og oppfølging av fosterforeldre. I denne undersøkelsen har det blant annet kommet frem at noen fosterhjem ikke får den oppfølgingen de har krav på og som barnevernstjenesten er lovpålagt. Barnevernstjenesten kan være vanskelige å få tak i, og mine informanter erfarer

noen ganger utfordringer i samarbeidet mellom barnevernstjenesten og fosterforeldrene. Informantene erfarer også at fosterhjemmene ikke opplever en anerkjennende relasjon til kontaktpersonen sin. Dette er veldig bekymringsfullt, da dette er helt sentralt i forhold til om fosterforeldrene skal greie å stå i fosterhjemsoppdraget.

Fosterforeldrene må ikke stå alene uten oppfølging av barnevernstjenesten. I mine funn kommer det også frem at samarbeidet og den oppfølgingen kontaktpersonen har med fosterhjemmene den første tiden etter plassering, kan ha stor innflytelse på senere samarbeid og kan påvirke om det blir en utilsiktet flytting eller ikke.

Anerkjennelse er en viktig faktor, og for å redusere risikoen for utilsiktede flyttinger mener jeg det er viktig at barnevernstjenesten må etterstrebe å ha en anerkjennende holdning ovenfor fosterforeldrene og den jobben de gjør. Det er viktig at barnevernstjenesten ikke tar beslutninger over hodet på fosterforeldrene, men tar de med i drøftinger og hører på hva de mener om beslutninger som tas. Fosterforeldre trenger at barnevernstjenesten behandler de på en anerkjennende måte slik at de føler seg som likeverdige samarbeidspartner, dette er mange ganger helt avgjørende for om fosterforeldrene orker å stå i fosterhjemsoppdraget sitt.

Det kommer frem i mine funn at mangelfulle oppfølgingen fra barnevernstjenesten kan være på grunn av dårlig kapasitet hos kontaktpersonene. Høyt arbeidspress og mye stress fører til høy turnover. I denne undersøkelsen kom det blant annet frem at et fosterhjem hadde prøvd å få tak i sin kontaktperson i tre uker etter plasseringen, og ett fosterhjem hadde byttet kontaktperson fem ganger på et år. Det er lett å forstå at dette kan skape usikkerhet og stor frustrasjon. Når jeg ser i mine funn at samarbeidet, anerkjennelse og oppfølging er så avgjørende, så tenker jeg at det er viktig at kontaktpersonene i barnevernstjenesten, på tross av høy turnover og stort arbeidspress må prioritere fosterhjemmene. De må prioritere å gjennomføre oppfølgingsbesøk, ta seg tid til å svare på e-post, SMS, eller ta en ekstra telefon til fosterhjemmet utenom oppfølgingen, og hør hvordan det står til, og ta de med i eventuelle drøftinger. Dette kan være en god investering for både fosterhjemmet og barnevernstjenesten, da en utilsiktet flytting vil ta mye mer tid og ressurser, og ikke minst vil man skåne fosterbarnet for den belastningen en ny flytting vil medføre med nok en avvisning.

Resursene i barnevernstjenesten er et politisk spørsmål i forhold til at barnevernstjenesten får tilstrekkelig med kontaktpersoner for å ivareta det mandatet barnevernet har, men det er også opp til hver enkelt barnevernstjeneste å prioritere de ressursene de har på best mulig måte slik at disse fosterhjemmene får den oppfølgingen de har behov for, og krav på.

Denne undersøkelsen har tydelig vist at veiledning er en meget sentral faktor i fosterhjemsarbeidet, og jeg mener veiledning må bli mer prioritert i arbeidet med fosterhjem. Som undersøkelsen viser så er det ønskelig med ekstern veileder, da en ekstern veileder ikke må forholde seg til for eksempel økonomi, men kan kun ha fokus på veiledningen av fosterforeldrene. Det er også viktig å komme i gang med ekstern veiledning så fort som mulig etter plassering, da dette er en ekstra sårbar periode. Det er kanskje ekstra viktig når vi hører informanten fortelle om at mange av barna/ungdommene som blir plassert i fosterhjem nå ofte har større utfordringer enn tidligere. Det er også anbefalt med veiledning gjennom hele fosterhjemsoppholdet og at hyppigheten reguleres etter behov.

Veiledning i «fredstid» er det beste, da tar fosterforeldrene til seg veiledning mye lettere enn om det er en vanskelig periode. Dette er også klokt når vi hører mine informanter fortelle om at utfordringene kan komme først i tenårene, mange år etter plasseringen. Jeg mener at riktig veiledning blir helt sentralt når det gjelder å redusere risikoen for utilsiktede flyttinger.

For at fosterforeldrene skal kunne få med seg veiledningen, kan det være nyttig med frikjøp så de slipper å tape penger på å delta i veiledningen, det er jo ønskelig at begge fosterforeldrene er med på veiledning. Mange har også jobb ved siden av fosterhjemsoppdraget. Frikjøp er også viktig for at fosterforeldrene skal ha en forutsigbart i starten av en plassering slik at de kan være tilgjengelig når fosterbarnet har behov for det.

Avlastning er et annet tema som har utmerket seg i denne undersøkelsen. Det at fosterforeldrene har mulighet til å få et lite «pusterom» og pleie parforholdet sitt og ivareta egne barn kan være avgjørende for om fosterforeldre orker å stå i fosterhjemsoppdraget.

7.2 Implikasjoner for forskning

I mine funn kom det frem at det er høy turnover i barnevernstjenesten på grunn av stress og høyt arbeidspress og at dette går ut over blant annet oppfølgingen av fosterhjem. Det hadde vært interessant om det ble forsket mer på hva som kan gjøres for at det ikke blir så høy turnover. Barnevernstjenesten har oppfølging med familier og barn som er i en veldig sårbar situasjon og er en tjeneste som burde hatt mye større stabilitet.

En annen ting som har kommet frem i min undersøkelse er at mange av de barna og ungdommene som blir plassert i fosterhjem nå har ofte større utfordringer enn tidligere. Det kommer frem at mange av de kanskje hadde blitt plassert på en barneverninstitusjon tidligere. Vi vet det har vært en politisk styrt endring fra institusjonsplasseringer til fosterhjems plasseringer, men mine informanter erfarer at det er spesielt nå de siste to til tre årene har vært en økt endring. Dette er et tema som hadde vært fint å forske på, hva er grunnen til denne endringen og hva kan gjøres for å ivareta disse sårbare barna og ungdommene?

Jeg ser også et behov for å forske ytterligere på hvordan utilsiktet flyttinger kan forebygges med ulike perspektiver. Forskning om hvordan fosterbarn erfarer suksessfaktorer ved plassering, og hvordan de erfarer brudd. Siden jeg ikke fikk intervjuet fosterhjem selv, så kunne det være interessant med forskning som utforsker ytterligere fosterhjemmenes egne erfaringer, samt hva de erfarer at kan virke forebyggende og stabiliserende.

8.0 Referanser

- Aamodt, L. G. (2005). *Familien mellom mange hjelpere. Refleksjoner i sosialfaglig arbeid*. Fagbokforlaget.
- Aamodt, L. G. (2014). *Den gode relasjonen*. Gyldendal Norsk Forlag AS.
- Backe-Hansen, E. (2009). *Hvordan motvirke og forebygge utilsiktet flytting fra fosterhjem?* Norsk institutt for forskning om oppvekst, velferd og aldring NOVA. Nasjonalt bibliotek for barnevern og familievern.
- Backe-Hansen, E., & Christiansen, Ø. & Havik, T. (2013). *Utilsiktet flytting fra fosterhjem*, en litteratursammenligning. NOVA rapport, 2/13.
- Backe-Hansen, E., Kjelsaas, I., Bruvoll, A., Ellingsen, D., Westberg, N. B. & Guldvik, M. K. (2019). *Oppfølging av fosterhjem og fosterbarn. Menon Economics*. Hentet fra [2019-112-DEL-A-Oppfølging-av-fosterhjem-og-fosterbarn.pdf \(menon.no\)](#)
- Barnevernsloven. (2021). *Lov om barnevern (barnevernsloven)*. (LOV-2021-06-18-97). Lovdata. [Barnevernsloven - bvl - Lovdata Pro](#)
- Barne- og likestillingsdepartementet. (2017). Prop. 73 L (2016 – 2017) Proposisjon til Stortinget. Endringer i barnevernloven. (barnevernsreform). Oslo Departementet.
- Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet. (2023). *Fosterhjem - samhandlingsforløp for barn som flytter i fosterhjem*. Hentet 30. mars 2023 fra [Fosterhjem - samhandlingsforløp for barn som flytter i fosterhjem | Bufdir](#)
- Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet. (2023). *Opplæring for deg som vil bli fosterhjem*. Hentet 30. mars 2023 fra [Opplæring for deg som vil bli fosterhjem | Bufdir](#)
- Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet. (2023). *Barnevernsstatistikk*. Hentet 31. mars 2023 fra [Oppsummert status i tall for barnevernet \(bufdir.no\)](#)
- Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet. (2023). *Barn i fosterhjem og beredskapshjem*. Hentet 31. mars 2023 fra [Barn i fosterhjem \(bufdir.no\)](#)
- Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet. (2023). Rundskriv for barnevernstjenestens saksbehandling (Saksbehandlingsrundskrivet) 03/ 2023. [Saksbehandlingsrundskrivet \(bufdir.no\)](#)

- Brown, J. D. & Bednar, L. M. (2006). *Foster parents`perception of placement breakdown*. *ChildrenYouth Services review*, 28. 1497 –1511.
- Bunkholdt, V. & Sandbæk, M. (2011). *Praktisk barnevernsarbeid* (5. utg.). Gyldendal Norsk forlag AS
- Bunkholdt, Vigdis. (2022). *Fosterhjemsarbeid - fra rekruttering til tilbakeføring*. (5. Utg.). Gyldendal Akademisk.
- Forskrift om fosterhjem. (2003). *Forskrift om fosterhjem*. (FOR-2003-12-18-1659). Lovdata. [Forskrift om fosterhjem - Lovdata](#)
- Grønmo, S. (2015). *Samfunnsvitenskapelige metoder*. (2. utg.), Fagbokforlaget.
- Gulbrandsen, L. M. (2017). *Oppvekst og psykologisk utvikling. Innføring i psykologiske perspektiver* (2. utg.). Universitetsforlaget.
- Halvorsen, K. (2007). *Forskningsmetode for helse og sosialfag. En innføring i samfunnsvitenskapelige metode*. Cappelen akademiske forlag.
- Havik, T. (2007). *Slik fosterforelder ser det – II. Resultat fra en kartleggingsstudie i 2005*. Barnevernets Utviklingssenter på Vestlandet, rapport nr. 1 – 2007.
- Honneth, A. (2008). *Kamp om anerkjennelse*. Pax Forlag A/S, Oslo.
- Hustad, B. C., Soelberg, F. & Strømsvik, C. L. (2015) *Hvilket potensiale er det for å rekruttere egnede fosterforeldre?* Norlands forskningen.
- Høilund, P. & Juul, S. (2005). *Anerkendelse og dømmekraft i socialt arbejde*. Hans Reitzels forlag.
- Jacobsen, H. (2009). *Fosterbarn med tilknytningsvansker og tilknytningsforstyrrelser – hvilke veilednings- og behandlingsmetoder bør vi anbefale?* Tidsskriftet Norges barnevern, 87(1), 40-51.
- Jakobsen, D. I. (2010). *Forståelse, beskrivelse og forklaring. Innføring i metode for helse- og sosialfagene*. (2. utg.). Høyskoleforlaget.
- Järvinen, M., & Mik-Meyer, N. (2017). *Kvalitativ analyse: Syv traditioner*. København. Forfatterne og Hans Reitzels Forlag.
- Johannessen, L. E. F., Rafoss, T., W., & Rasmussen, E. B. (2020). *Hvordan bruke teori? Nyttige verktøy i kvalitativ analyse*. Universitetsforlaget.

- Khoo, E. & Skoog, V. (2014). *The road to placement breakdown: Foster parents` experiences of the events surrounding the unexpected ending of a child`s placement in their care*. University, Sweden. *Qualitative Social Work*, 13(2), 255-269.
- Kvale, S. & Brinkmann, S. (2015). *Det kvalitative forskningsintervju*. (3. utg.). Gyldendal Akademisk.
- Kvillo, Ø. (2016). *Barn i risiko. Skadelige omsorgssituasjoner*. (2. utg.). Gyldendal Akademisk.
- Malterud, K. (2013). *Kvalitative metoder i medisinsk forskning. En innføring*. (3. utg.). Universitetsforlaget.
- Munro, E. R. & Hardy, A. (2006). *Placement stability: a review of the literature*. Hentet fra: [placementstabilitylitreview.pdf](#)
- Paulsen, V. & Ytreland, K. (2022). *Tett oppfølging for å hindre utilsiktede flyttinger i fosterhjem*. *Norges Barnevern* 99(1), 20–36. <https://doi.org/10.18261/tnb.99.1.3>
- Skoog, V. (2013). *Barns opplevelser av ustabil samhällsvård*. *Socialvetenskaplig tidsskrift*, 1, 35-52.
- Smith, L. (2002). *Tilknytning og barns utvikling*. Høyskoleforlaget. Kristiansand.
- Storø, J., Bunkholdt, V. & Larsen, E. (2010). *Er institusjonen alltid et onde, og familien alltid et gode?* *Tidsskriftet Norges barnevern*, 87(3), 166-179.
- Thagaard, T. (2013). *Systematikk og innlevelse. En innføring i kvalitativ metode*. (4. utg.). Fagbokforlaget Vigmostad & Bjørke AS.
- Thrana, H. M. (2013). *Kjærlighet: en kjernekompetanse i profesjonelt barnevernsarbeid?* *Tidsskriftet Norges barnevern*, 90(1), 4-17.
- Ødegård, A & Willumsen, E. (2011). *Felles innsats eller solospill?* En kvalitativ studie om tjenesteyters samarbeid omkring barn og unge. *Tidsskriftet Norges barnevern*, 88 (4), 188-199.
- Ødegård, A., Lohne, M., & Willumsen, E. (2015). *Utilsiktede flyttinger fra fosterhjem – En kvalitativ studie av fosterforeldrenes erfaringer*. *Tidsskriftet Norges barnevern*, 92(3), 169-181.

9.0 VEDLEGG

9.1 Tilbakemelding på meldeskjema – NSD

Vurdering av behandling av personopplysninger

Referansenummer

410767

Vurderingstype

Standard

Dato

30.11.2022

Prosjekttittel

Fosterforeldres forståelse av utilsiktede flyttinger

Behandlingsansvarlig institusjon

OsloMet – storbyuniversitetet / Fakultet for samfunnsvitenskap / Institutt for sosialfag

Prosjektansvarlig

Marianne Buen Sommerfeldt

Student

Anders Ulven Blækkerud

Prosjektperiode

01.09.2022 - 18.05.2023

Kategorier personopplysninger

Alminnelige

Lovlig grunnlag

Samtykke (Personvernforordningen art. 6 nr. 1 bokstav a)

Behandlingen av personopplysningene er lovlig så fremt den gjennomføres som oppgitt i meldeskjemaet. Det lovlige grunnlaget gjelder til 18.05.2023.

[Meldeskjema](#) **Kommentar****OM VURDERINGEN**

Personverntjenester har en avtale med institusjonen du forsker eller studerer ved. Denne avtalen innebærer at vi skal gi deg råd slik at behandlingen av personopplysninger i prosjektet ditt er lovlig etter personvernregelverket.

Personverntjenester har nå vurdert den planlagte behandlingen av personopplysninger. Vår vurdering er at behandlingen er lovlig, hvis den gjennomføres slik den er beskrevet i meldeskjemaet med dialog og vedlegg.

UTVALGET HAR TAUSHETSPLIKT

Fosterforeldre som skal intervjues har taushetsplikt, og datainnsamlingen skal gjennomføres slik at det ikke samles inn identifiserende opplysninger om identifiserbare fosterbarn eller deres biologiske familier. Forsker og informant har sammen ansvar for dette.

Vi anbefaler at du minner deltagerne om dette før/under intervjuene:

- taushetsplikten gjelder både nåværende og tidligere fosterbarn
- de bør være forsiktige med å bruke eksempler, og heller snakke generelt om sine erfaringer,
- ved eventuell omtale av enkeltbarn må de ikke bare utelate navn, men også identifiserende bakgrunnsopplysninger som alder, kjønn, tidspunkt, diagnoser, spesielle hendelser eller andre forhold som gjør det mulig å identifisere enkeltpersoner.

Vi anbefaler også at det rekrutteres fosterfamilier som har noen erfaring med flere fosterbarn, slik at det ikke kan utledes hvilke barn de uttaler seg om når de snakker om sine erfaringer.

VIKTIG INFORMASJON TIL DEG

Du må lagre, sende og sikre dataene i tråd med retningslinjene til din institusjon. Dette betyr at du må bruke leverandører for spørreskjema, skylagring, videosamtale o.l. som institusjonen din har avtale med. Vi gir generelle råd rundt dette, men det er institusjonens egne retningslinjer for informasjonssikkerhet som gjelder.

TYPE OPPLYSNINGER OG VARIGHET

Prosjektet vil behandle alminnelige kategorier av personopplysninger frem til 18.05.2023.

Prosjektet vil innhente samtykke fra de registrerte til behandlingen av personopplysninger. Vår vurdering er at prosjektet legger opp til et samtykke i samsvar med kravene i art. 4 og 7, ved at det er en frivillig, spesifikk, informert og utvetydig bekreftelse som kan dokumenteres, og som den registrerte kan trekke tilbake. Lovlig grunnlag for behandlingen vil dermed være den registrertes samtykke, jf. personvernforordningen art. 6 nr. 1 bokstav a.

PERSONVERNPRINSIPPER

Vi vurderer at den planlagte behandlingen av personopplysninger vil følge prinsippene i personvernforordningen om:

- lovlighet, rettferdighet og åpenhet (art. 5.1 a), ved at de registrerte får tilfredsstillende informasjon om og samtykker til behandlingen
- formålsbegrensning (art. 5.1 b), ved at personopplysninger samles inn for spesifikke, uttrykkelig angitte og berettigede formål, og ikke viderebehandles til nye uforenlige formål
- dataminimering (art. 5.1 c), ved at det kun behandles opplysninger som er adekvate, relevante og nødvendige for formålet med prosjektet
- lagringsbegrensning (art. 5.1 e), ved at personopplysningene ikke lagres lengre enn nødvendig for å oppfylle formålet

DE REGISTRERTES RETTIGHETER

Vi vurderer at informasjonen om behandlingen som de registrerte vil motta oppfyller lovens krav til form og innhold, jf. art. 12.1 og art. 13.

Så lenge de registrerte kan identifiseres i datamaterialet vil de ha følgende rettigheter: innsyn (art. 15), retting (art. 16), sletting (art. 17), begrensning (art. 18) og dataportabilitet (art. 20).

Vi minner om at hvis en registrert tar kontakt om sine rettigheter, har behandlingsansvarlig institusjon plikt til å svare innen en måned.

FØLG DIN INSTITUSJONS RETNINGSLINJER

Vi legger til grunn at behandlingen oppfyller kravene i personvernforordningen om riktighet (art. 5.1 d), integritet og konfidensialitet (art. 5.1. f) og sikkerhet (art. 32).

Ved bruk av databehandler (spørreskjemaleverandør, skylagring eller videosamtale) må behandlingen oppfylle kravene til bruk av databehandler, jf. art 28 og 29. Bruk leverandører som din institusjon har avtale med.

For å forsikre dere om at kravene oppfylles, må dere følge interne retningslinjer og eventuelt rådføre dere med behandlingsansvarlig institusjon.

MELD VESENTLIGE ENDRINGER

Dersom det skjer vesentlige endringer i behandlingen av personopplysninger, kan det være nødvendig å melde dette til oss ved å oppdatere meldeskjemaet. Før du melder inn en endring, oppfordrer vi deg til å lese om hvilke type endringer det er nødvendig å melde: <https://www.nsd.no/personverntjenester/fylle-ut-meldeskjema-for-personopplysninger/melde-endringer-i-meldeskjema> Du må vente på svar fra oss før endringen gjennomføres.

OPPFØLGING AV PROSJEKTET

Vi vil følge opp ved planlagt avslutning for å avklare om behandlingen av personopplysningene er avsluttet.

Kontaktperson hos oss: Sturla Herfindal

Lykke til med prosjektet!

Vil du delta i forskningsprosjektet:

Hvordan forstår rådgivere i fosterhjemstjenesten utilsiktet flytting fra fosterhjem og hva som kan motvirke dette?

Dette er et spørsmål til deg om å delta i et forskningsprosjekt hvor formålet er å kartlegge fosterforeldrenes forståelse av hvorfor det ble en utilsiktet flytting.

I dette skrevet gir vi deg informasjon om målene for prosjektet og hva deltakelse vil innebære for deg.

Formål

Formålet med undersøkelsen er å få kunnskap om hva som kan forårsake en utilsiktet flytting og hvordan fosterforeldrene opplevde bruddet. Jeg håper at vi kan bruke denne kunnskapen, slik at vi får minst mulig utilsiktede flyttinger fra fosterhjem.

Hvem er ansvarlig for forskningsprosjektet?

Det er OsloMet – storbyuniversitetet. Fakultet for samfunnsvitenskap / institutt for sosialfag. som er ansvarlig for forskningsprosjektet.

Hvorfor får du spørsmål om å delta?

Du får denne henvendelsen med bakgrunn i dine erfaringer som rådgiver, og fordi du derfor har mye kunnskap om dette temaet.

Hva innebærer det for deg å delta?

Jeg ønsker å intervju deg som rådgiver. Dette er kvalitativ forskning og du vil bli intervjuet over telefon, nettet eller fysisk besøk. Intervjuet vil ta ca. 45-60 minutter.

Det er frivillig å delta

Det er frivillig å delta i prosjektet. Hvis du velger å delta, kan du når som helst trekke samtykket tilbake uten å oppgi noen grunn. Alle dine personopplysninger vil da bli slettet. Det vil ikke ha noen negative konsekvenser for deg hvis du ikke vil delta eller senere velger å trekke deg.

Ditt personvern – hvordan vi oppbevarer og bruker dine opplysninger

Vi vil bare bruke opplysningene om deg/dere til formålene vi har fortalt om i dette skrevet. Vi behandler opplysningene konfidensielt og i samsvar med personvernregelverket.

- Dette vil kun bli tilgjengelig for meg og min veileder ved OsloMet: Marianne Buen Sommerfeldt.
- All data vil vær innelåst under hele prosjektperioden og helt til de slettes/makulert, senest 18.05.23.
- Navnet og kontaktopplysningene dine vil jeg erstatte med en kode som lagres på egen navneliste adskilt fra øvrige data, lagre datamaterialet på minnepinne innelåst/kryptert, etc.

Hva skjer med opplysningene dine når vi avslutter forskningsprosjektet?

Prosjektet vil etter planen avsluttes 18. mai 2023. Etter prosjektslutt vil datamaterialet med dine personopplysninger anonymiseres. Det vil ikke bli brukt navn eller hjemsteds kommune eller fylke. Det anonymiserte materialet vil kun stå i min masteroppgave, lydopptak og alt annet vil bli slettet/makulert.

Dine rettigheter

Så lenge du kan identifiseres i datamaterialet, har du rett til:

- innsyn i hvilke personopplysninger som er registrert om deg, og å få utlevert en kopi av opplysningene,
- å få rettet personopplysninger om deg,
- å få slettet personopplysninger om deg, og
- å sende klage til Datatilsynet om behandlingen av dine personopplysninger.
-

Hva gir oss rett til å behandle personopplysninger om deg?

Vi behandler opplysninger om deg basert på ditt samtykke.

På oppdrag fra OsloMet har NSD – Norsk senter for forskningsdata AS vurdert at behandlingen av personopplysninger i dette prosjektet er i samsvar med personvernregelverket.

Hvor kan jeg finne ut mer?

Hvis du har spørsmål til studien, eller ønsker å benytte deg av dine rettigheter, ta kontakt med:

- Anders Ulven Blækkerud.
Mobil: 90182400,
Mail: s156386@oslomet.no
- Prosjektveileder: Marianne Buen Sommerfeldt
Mobil: 92830332
Mail: marias@oslomet.no

- Hvis du har spørsmål knyttet til NSD sin vurdering av prosjektet, kan du ta kontakt med: NSD – Norsk senter for forskningsdata AS på epost (personverntjenester@nsd.no) eller på telefon: 55 58 21 17.
- Personvernombudet ved OsloMet er Ingrid S. Jacobsen. Personvernombudet kan nås via e-post: personvernombud@oslomet.no.

Med venlig hilsen

Anders Ulven Blækkerud (Student)

Samtykkeerklæring

Jeg har mottatt og forstått informasjon om prosjektet: Fosterforeldrene sin forståelse av utilsiktede flyttinger. Jeg har fått anledning til å stille spørsmål. Jeg samtykker til:

- å delta i intervju og at mine opplysninger behandles frem til prosjektet er avsluttet

(Signert av rådgiver, dato)

Semistrukturert Intervjuguide

For rådgivere/veiledere i fosterhjemtjenesten sitt evalueringsteam som har utført evalueringsrapporter av fosterhjem som har opplevd utilsiktede flyttinger.

Hva er rådgiverne sin forståelse av hvorfor det ble en utilsiktet flytting, og hva kan motvirke det?

Informasjon:

Velkommen, jeg vil gjerne takke deg/dere for å sette av tid til å delta i denne undersøkelsen.

Jeg setter stor pris på at jeg får bruke av tiden din/deres til å få mer kunnskap og innsikt i temaet mitt.

Intervjuet vil bli tatt opp elektronisk, men vil bli slettet etter at jeg har transkribert og anonymisert innholdet, dette vil bli gjort så fort som mulig etter at intervjuet er gjennomført. Nå er det jo allerede anonymisert når jeg intervjuer dere, så det vil uansett ikke bli noe problem.

Det skriftlige dokumentet vil bli oppbevart i samsvar med gjeldende regelverk og deretter bli slettet.

Jeg forventer at intervjuet vil ta ca. 45-60 minutter.

Har du noen spørsmål før vi starter?

Innledning:

Jeg er student OsloMet der jeg tar en master i sosialfag, studieretning barnevern, og intervjuet vil være en del av datagrunnlaget til min masteroppgave som handler om: **Hva er rådgiverne sin forståelse av hvorfor det ble en utilsiktet flytting, og hva kan motvirke det?**

Spørsmål:

1. Hadde fosterhjemmet hatt opplæring i forkant av at de ble fosterhjem?
2. Er det noen forskjell på slekt/nettverks plassering og ordinær plassering?
3. Hadde fosterhjemmet egne barn og har eventuelt egne barn påvirket at det ble en utilsiktet flytting?
4. Hadde fosterhjemmet avlastning?
5. Hadde fosterhjemmet frikjøp?
6. Opplevde fosterhjemmet at de fikk nok informasjon om barnet før innflytting, og om opplysningene eventuelt var presise?
7. Opplevde fosterhjemmet å være av betydning for fosterbarnet når det bodde der?
8. Ble fosterhjemmet tilbudt veiledning og tok de det eventuelt imot veiledning?
9. Hvordan har samarbeidet med foreldre, barnevernstjenesten og eventuelt andre instanser vært?
10. Hva er din/deres forståelse av hva som kan være årsaken til en utilsiktede flyttinger?

Avslutning:

Da er vi igjennom alle spørsmålene jeg hadde. Har du/dere noen spørsmål eller noe der ønsker å få sagt eller noe jeg burde vite før vi avslutter?

Da vil jeg bare få takke deg/dere for å ha deltatt og delt dine/deres erfaringer med meg. Dette er viktig informasjon for meg.

Ha en fortsatt fin dag.